

TAUTINIŲ MAŽUMŲ TAUTOSAKA

ISSN 1392–2831 Tautosakos darbai XXXIII 2007

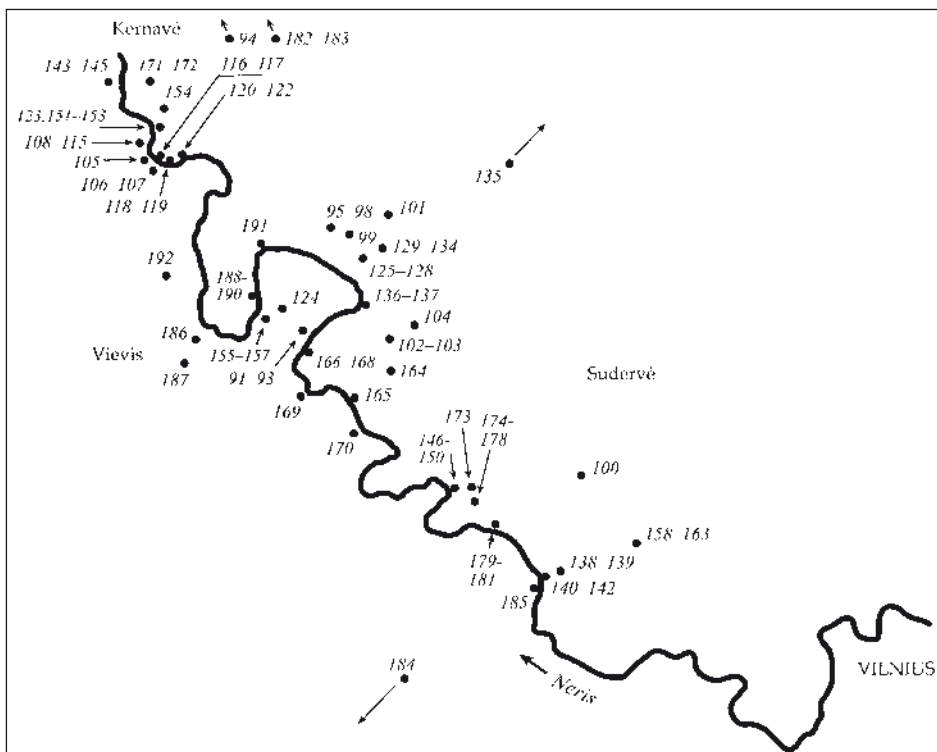
VILNIAUS APYLINKIŲ PADAVIMAI

Ida Stankevičiūtė ir Stanislav Šakievič Šiurmonių kaime (Vilniaus r.)
pakeliui link Neries – prie Karvutės ir Povilėlio akmenų
Fotografavo Vykintas Vaitkevičius 2005 m.

Ši publikacija tęsia pastaraisiais metais užrašytos Vilniaus apylinkių pasakojamosios tautosakos publikavimą (žr. *Tautosakos darbai*, [t.] XXII (XXIX), Vilnius, 2005, p. 219–261). Taigi pateikiamų tekstų numeracija yra tęstinė, išlaikytas ir jų grupavimo pagal geografines vietas bei objektus principas. Abi publikacijos yra tarp savęs tiesiogiai susijusios ir viena kitą papildo tautosakos tekstų variantais bei komentarais.

Tuo metu, kai publikacija buvo beveik baigta rengti spaudai, iš gyvųjų tarpo pasitraukė viena jos autorių – Neries regioninio parko kultūrologė Ida Stankevičiūtė (1952 VII 5 Kaune–2006 VI 27 Karmazinuose, Vilniaus r.). I. Stankevičiūtės pastangomis ši tautosaka 2002–2006 metais buvo kruopščiai surinkta ir sutvarkyta. Suteikdami velionės pradėtam darbui spausdintą formą, reiškiamo jai didžiulę pagarbą už pasiaukojamą darbą mūsų kultūros labui.

Vietovių, kurių padavimai publikuojami, išsidėstymas
(numeriai schemeje atitinka tekstų numerius). *Braižė Vykintas Vaitkevičius*

Publikacijoje pateikiami 102 tautosakos tekstai apie 30 vietovių ir jose esančius objektus, visų pirma kalnus, miškus, akmenis, šaltinius, esančius regione tarp Vilniaus ir Kernavės (žr. schemą). Išimtį sudaro tik padavimai apie Astruvkos akmenis (Čiobiškio apyl.), Karvio ežerą (Maišiagalos apyl.), Šventosios upę (dešinysis Neries intakas) ir Trakų pilį. Visi šie pasakojimai, padavimai ir sakmės praplečia mūsų žinias apie Vilniaus krašto pasakojamosios tautosakos žanrus ir specifiką, o svarbiausia – leidžia užpildyti bent dalį tų tautosakos fiksavimo spragų, kurios ilgainiui susidarė dėl politinės bei kultūrinės šio krašto istorijos ypatumų ir tautosakos gyvavimo lietuviškai nebekalbančiame socialiniame.

Šioje publikacijoje, kaip ir pirmojoje, išskyla daugelis visoje Lietuvoje paplitusių motyvų: apie bažnyčią kalne ir iš jos išeinančią procesiją (148–150 nr.), požeminius tunelius (117, 118 nr.), akmenimis paverstus jaunuosius ir kitus vestuvių dalyvius (94, 185, 188–190 nr.), apie pėdas akmenyje (104, 144, 179 nr.), naktinį velėjimą kultūvėmis (101 nr.), apie mirusiųjų vėles (95, 132, 133, 156, 181 nr.), nuskendusius gyvulius (135, 173 nr.), viešnagę pas velniū (110–115 nr.), apie velnio nešamus žydus (96 nr.), keliaujančius paveikslus (176, 177 nr.), krikštą Šventojoje (182, 183 nr.) ir kiti.

Iš retų motyvų minėtini lietuvių krikšto Kernavės apylinkėse epizodai (172 nr.), Baltasis akmuo (158, 159 nr.), iš skaldomo akmens bėgantis kraujas (143 nr.), karieta važinėjančio pono (118 nr.), varinių laiptų į kalną (157 nr.) motyvai. Dėmesį patraukia atplaukusio rožinio motyvas (165 nr.), Aliejaus pirklio (136 nr.) ir Karvutės akmenys (166–168 nr.), o ypač – Dievo prakeikto, tai yra žemupyje į rytus tekančio, Bražuolės upelio istorija (170 nr.). Apskritai labai praturtėjo duomenų rinkinys apie šventais laikomus šaltinius, kurių vanduo teka „į saulę“, tai yra į rytus (91, 92, 124, 154, 169, 187 nr.).

Pažymėtina, kad publikuojamuose lenkiškuose tekstuose nemažai yra lietuviškų vietovardžių (plg. 96, 99, 145, 148, 150, 160 nr.) ir kitų kalbinių įdomybių.

Kaip minėta, iš viso abėcėlės tvarka pagal geografinės vietovės sugrupuoti skelbiami 102 tautosakos tekstai: 77 lenkų ir 25 lietuvių kalbomis. Į magnetofono juostą juos įrašė ir šifravo Ida Stankevičiūtė. Ranka buvo užrašyti tiksliai keli pasakojimai. Lietuviškus tekstus tvarkė Vykintas Vaitkevičius. Iš rankraščių pateiktus lenkiškus tekstus transkribavo ir redagavo Beata Piasecka.

Visi būtini papildymai ir tekstų paaiškinimai įrašyti laužtiniuose skliaustuose. Klausukais juose pažymėtos likusios neaiškios tekstų vietos. Užrašytojo klausimai pateikiami kursyvu. Gyvenamųjų vietovių pavadinimai nurodyti norminiai, jų administracinė priklausomybė atspindi pastarųjų metų būklę.

Publikacijos įvadą ir tekstų komentarus parašė V. Vaitkevičius, lenkiškų tekstų turinį padėsiančias lengviau suprasti tekstų anotacijas – I. Stankevičiūtė.

A p s k r i t a

91. [Šaltinis]

Mus mamytė siųsdavo vandens, kai ten, kaime, gyvenom. Tai ėjom su ąsočiu, su pussesere savo, atnešdavom ąsotėlį vandens. Ten Apskrita ir šaltinėlis toks. Ir prausdavom su ta vandeni.

– *Ką sakydavo mama apie tą vandenį?*

– Nu, kad akim labai sveika <...>, kad geriau matytų. Kad veidą gerai praust.

Sakė, už tai, kad į saulę tas šaltinis [teka]. Ten buvo gražus anksčiau labai tas šaltinis. Dabar nežinau, aš ten nebuvo.

P. Vilnius – Onutė Klimaitė-Klimienė, 74 m., kilusi iš Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žemėlapyje (M 1 : 20 000) I. Stankevičiūtė šaltinį nurodė Apskritos sodyboje, esančioje kairiajame Neries krante, apie 0,2 km į šiaurę nuo Karvutės ir Povilėlio akmenų Neries vagoje. Tikslėsių duomenų apie jį nėra.

92. [Šaltinis]

Anksčiau, kaip nemokėjo, lovelį kokį ten padare, i vanduo ten tekėjo. Tas vanduo buvo labai toks krištolinis. Didįjį ketvirtadienį varydavo prie to šaltinio, kad nusipraust, – taip liepdavo.

– *Kokiu metu liepdavo eiti, iš ryto ar dieną?*

– Iš ryto, iš ryto, saulei nepatekėjus, eidavom praustis į šaltinį.

P. Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Pranciška Luskevičiūtė-Klimienė, 78 m., kilusi iš Apskritos k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

93. [Šaltinis]

Akis išplauni, tai gerai labai, kaip vaistai. Diedukai taip sakė. Netoli šaltinio buvo smoliarka, duobė dar yra.

P. Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Vytautas Klimas, 74 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Astruvka

94. [Akmenys – prakeiktos vestuvės. Boba mokėjo prakeikti – akmenimis paverti. Akmenimis pavertė pravažiuojančias vestuves, visus: ir žmones, ir arklį, ir ten buvusią karvę.]

Tak mōwi, ųe wesela jedzi, cała wasela, i przeklni baba. I ta wasela w kamień obróci sia, wszystkie: i koń, i ludzi.

Gdzieści za Muśnikami, za Czobiszkami tam w boku Ostrówka. Tam była taka baba, ųe umiała przeklnąć, i w kamień obracali sie, ale to ja i nie wiem.

– *A potem jak odwracała?*

– Musi juų nie, juų jak ona przeklęła, to i przeklęta.

– *A więcej co ona robiła, jaka ta baba była?*

– To ta baba więcej ja i nie wiem co tam robiła, tyko ųe zazłula sia na tych ludzi tam czegoś, nu i przeklęła, w kamień obrócili sie.

– *A gdzie oni leųeli te kamienie?*

– Oni na drodze, poza drodze, jak jechali drogą, tak oni skamienieli wszystkie. I wszystko tak było w kamień obróciwszy sie, kaųdy koń, krowa tam, kto tam był, tam i ludzi te.

P. Padvarių k., Dūkštų sav., Vilniaus r. – Teodora Pilecka-Pilecka, 70 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Tikslesnių duomenų apie ųiuos akmenis nėra.

Bradeliškės

95. [Piliakalnis. Per Bradeliškes piliakalnio link verkdamą ėjo baltai apsigobusi moteris su vaiku ant rankų.]

Tam chodził, szedła biała prześcieradła okrywszy sia, dzieciuka niosła, płakała. Przez Bradeliszki. To mój ojciec zabronił, ųeby on przy nas gadał, ųeby my nie lękalisieby chodźić po wiosce wieczoram. To my ųadnych strachów nic nie wiedzieli.

P. Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Franciška Jankun-Šiukštienė, 75 m., kilusi iš Bradeliškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Piliakalnis yra Dūkštos upelio kairiajame krante, prie malūno ųųtvankos. Archeologinių tyrimų metu aikštelėje ir piliakalnio papėdės gyvenvietėje buvo rastas kultūrinis sluoksnius su gausiais pirmojo tūkstantmečio pr. Kr. pab.–XIV a. radiniais.

96. [**Piliakalnis, vadinamas Pakilta.** Velnias nešė žydę ir nuskandino pelkėje tarp Bradeliškių ir Buivydų piliakalnių.]

Tam gradziska, jak Pakilta <...>. Pakilta, tam może Żydówkę nios i rzucił gdzie tam.

– Skąd ta Żydówka była?

– A ja nie wiem, skąd ona. To jakie żydowskie święta podchodzili. Coś tam, mówi, lękali się do tam takiej, za to ona i mówiła, że tam strachy pokazywali się.

– Gdzie rzucił tą Żydówkę?

– Tam, w Pakilta czy w Dobiałkach, no tam w tym miejscu gdzieś. Opowiadali taka bajka. Czy to prawda, czy to nie prawda.

P. Buivydu k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Heleodor Kurovski, 68 m. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

97. [**Piliakalnis, vadinamas Pakilta.** Einant per piliakalnį į malūną, prieš pat saulėlydį matydavo mažus, panašius į juodus žmogučius velniukus, priešais šokinėjančius.]

Tu, gdzie młyn, to jak szedli, tu pokazywali się. Diabluki.

– Diabluki? A jakie oni byli?

– Malutkie. Chłopcy idą na wieczory, to oni nie wierzyli, a ja mówię wam, przysięgnę, wy nie wierzyli. Szed już krewniak i wot ten naprzeciw, i szed (taki Ludwik był wo tam, jak idziem). Nu, idzie, szedli i oni mówią do mnie: „Stefcia, my widzieli wczoraj, co my widzieli?” – „A kogo wy widzieli?” – „Diabluków.” Mówi, że bierz ciebie pieruny, trzy cztery wlecieli. Ale pani, oni jak przed wschodem słońca, jakby zachodzi, to oni wtenczas. Ale mówię, że nie kręca, bo tam nic nie wychodzi. A oni przeciągają się.

– Bo ty nie wierzysz – mówi – jeszcze do mnie.

A ja mówię:

– Nie, nie – wierzę. Co ja tyle raz tam chodziłam, żadnego diabła nie widziałam. Mówię, pacierzy trzeba mówić i zobaczycie tych diabłów.

My szli tu, wo, jak przygóreczek, tu do rzeki. A tu się kiedyś chata stała tam <...>. To jak doszli, tyko ich skakali naprzeciw nas, na Pakilce (bo my Pakilta nazywali). A tutaj taki przygórek jest nad rzeką. Mówi, dochodzi do tego miejsca, a żebyś, mówi, że my tu schowawszy się. Oni szukać dawaj i mówi pacierzy. Tak czarnieńkie muźieliuki*, no, może im tak pokazywało się.

Moja matula mówi, że tam i ludzi pochowane w Pakilce. Nie na górze. To więcej pod pole. To kiedyś tam tak mówi, że zabijają, to chowają.

P. Buivydai, Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Stefanija Dobužinska-Kovalevska, 88 m. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

* murzyniuki (?).

98. [**Piliakalnis, vadinamas Pakilta**. Pasirodydavo mažas juodas velniukas ir vėl pasislėpdavo oloje.]

Co ja moge powiedzieć o tej Pakilcie. Pakilta, Pakilta, a... co ja tam wiem? Ludziom, ludziom, mówi, [ukazywał się] taki czarny malusieńki, zwyczajny malutki diabełek. Posiedzi, posiedzi i znów schowa się.

– *I nic nie mówił, nie robił?*

– Ani ja wiem. Kto po nocy tam chodził, może to wie, we dniu...

– *Tylko jeden raz tak było?*

– Nie jeden, nie raz jego, kto chodził tam, w noc tam... Tam ryba łowili, czerpakiem, szczupaki.

– *Widzieli?*

– Tak.

– *Wychodzi on z nory, mówili wy, a potem jak?*

– I znowu do nory na tej Pakilce.

P. Dūkštų k., Vilniaus r. – Stanislava Boguslavskaja-Bogdzievič, 87 m., kilusi iš Buivydu k. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

B u i v y d a i

99. [**Margužos bala**. Raiste paskendo mergina. Jos motina vaikščiodama šaukė: „Ajej ajej, mergyte“, nuo to ir vietovardis kilo.]

Na polu naszym blisko, to jak widać. Tam jest taka łąka i woda, rojst taki. I tam kiedyści prać chodzili wszystkie tam, i tam utopiła się dziewczynka w tym rojście. Utopiła się i tak leciała matka, i zaczęli, krzyczała, że: „Ajej ajej, mergyte”. A ta utopiła się. Była „mergyte” i potem nazwali „Marguža” miejscowe.

– *To dawniej mówili tu po litewskiemu?*

– No a kiedyści kto, jeszcze nasza babcia opowiadała, że była tu Litwa.

– *A babcia umiała po litewskiemu?*

– Nie.

P. Buivydu k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Jadviga Dakševič-Jakonis, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

Tikslesnių duomenų apie šią vietą nėra.

Č e k o n i š k ė s

100. [**Gojaus akmuo**. Gojuje yra akmuo, po juo auksas pakastas. Atvertę akmenį, nieko nerado.]

Jest taki kamień w Ciechanowiszkach, i tutaj złota tam jest zakopana, jakich tam bogatych. Nu tak potem puszli, chodzili, szukali, naleźli ten kamień i podjęli. Tam pod tym kamieniem nic nie było.

To w Ciechanowiszkach. W Gaju. Nazywami tam Gajem <...>.

Duży kamień, i duży. I to też był u Teresy Mieczkowskich, wieczny pokój, był bal, to zaczęli mówić. I Kazek Mieczkowski napał sia, koniecznie idźcie ten kamień przewrócić. Poszli przewrócić – nic nie znaleźli. Nie wiem, czy znaleźli. Ona to mówiła, nic nie znaleźli. Ale potem mówili na niej, że ona coś znalazła prawie.

P. Čekoniškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Irena Višnievskā-Sinkievič, 71 m., kilusi iš Koplyčninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r., vėliau gyveno Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Tikslesnių duomenų apie šią vietą nėra.

D ū k š t o s

101. [**Dūkštelės pakrantė, akmuo upelyje.** Priešais Rusėnų kaimą Dūkštos upelyje naktimis kažkas kultuvėmis daužė. Spėja, kad piktoji dvasia.]

Mówili tam w Rusianach, pokazywali sie tam jakieści gdzie tam strachy, kołu Liminowiczów, mówi tam. Takie bajki dawniejsze. Mówili kiedyś, czy tam kobieta, czy tam... aj to wie <...>. Słyszałam to, ta taka góra tam, jak Rusiany, była tam musi pani. Nu i tam przed Rusianami tam jest taka góra, sypi nad rzeką tam, kręł tam. To tam mówi, że w nocy tam takimi pralnikami kiedyści tam ta płótina prali [koło rzeki]. Że te baby [Liminowiczów] słyszeli <...>. Pewno to mówi jakaś nieczysta siła musi <...>.

P. Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Franciška Jankun-Šiukštienė, 75 m., kilusi iš Bradeliškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žr. 5 nr. komentarą.

E l n i a k a m p i s

102. [**Piliakalnis.** Kalne, sako, esanti užkasta pilis.]

Mówi, jest zakopany zamek. To on jest, ale kto zobaczył, co my wiemy. Zakopany zamek, zawrócony zamek. A jak jest w tych Trokach, wot i tam mówi, że zakopany zamek. A co taka góra, kto jej kopał? Czy ona narosła?

– *A jakich tam bajków nie było?*

– Tego nie pamiętam. To mówili, że zamek zakopany. Nam dzieciom to my oblecim oblecim około, nie zobaczysz, my tam jego porkali, gdzie tam doporkasz. Nie uważali i sadzili kartofle, orali tam na tej górze <...>.

P. Pylimų k., Sudervės seniūn., Vilniaus r. – Veronika Chmielievskā-Satkievič, 72 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

103. [**Šaltinis piliakalnio papėdėje.** Tai šventa upė. Iš Lenkijos čia atvažiuodavo, imdavo vandenį, nes jis šventas. Plaudavo juo akis.]

To święcona, mówi, tam Święta rzeka <...>. Czy ja byłam jeszcze dzieckiem, przyjeżdżali z Polski tu, brali wodę z Polski, zato, że to święta. Mówi, że to święta woda, bo to jak ona wypływa tak... wszystko święta.

– *A leczyli oczy tą wodą?*

– Ludzi przemylali oczy. Kiedyś mamusi naszej byli oczy, pamiętam, chodziła po ta woda <...>.

P. Pylimų k., Sudervės seniūn., Vilniaus r. – Veronika Chmielievskā-Satkievič, 72 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žr. 7 nr. komentarą.

Geležių Antakalniai

104. [**Latviškių akmuo su pėda.** Dievo Motina prakeikė akmenis, ir jie dabar nebeauga. Kadaisė akmenys buvo minkšti, ėjo Dievo Motina ir įmynė pėdą.]

Matka Boska przeklęła kamieni, i teraz oni nie rosna. Mówiła [babcia] tak, że kiedyś kamieni byli miękie, że kamieni rośli. I jak Matka Boska szła, to zagrzała [nogą] du tego kamienia.

P. Geležių Antakalnių k., Sudervės seniūn., Vilniaus r. – Genofa Seniut-Šocik, 73 m. U. I. Stankevičiūtė 2003 m. U. pst. Anot pateikėjos, būdavo, kad vaikai prie to akmens pasimelsdavo.

Žr. 10 nr. komentarą.

Grabijolai

105. [**Grabijolų aukštumos.** Kai buvo didelis tvanas, vanduo ten sunešė smėlį, kalnus.]

Jak był potup jakišci wielki, to tu woda nanosiła te piaski, i te góry takie, tak jak tuneli byli. Mojego ojca ojciec mnie opowiadał. [Mówi], jakišci potup był dawno. I zniesiona piaskiem takie [góry]. Jak tam, ja nie moga powiedzieć.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Leonas Medekša, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

106. [**Pilkapių vieta kaimo gale.** Čia buvo senovinės kapinės, kariai palaidoti.]

Tai čia jau senioviškai senioviškai kapiniai buvo. Dar aš mažas buvau, kad buvo smėlis. Tai kai vėja papučia, tai kaulus at[pusto]*.

Sako, senoviškų, kaip čia... Že to stare dawniejsze [mogiły]. Tu wojenne byli. Takie wo kości – ręcy, nogi, głowy, wo jak wiater. Tam gdzie stoję, teraz zaros sosny.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Leonas Medekša, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

* Įsiterpia kaimynė, kad žmonės iškasdavę ir geležies dirbinių.

Kalbama apie rytų Lietuvos kultūros pilkapius prie Grabijolų kaimo kapelių kairiajame Neries krante. 1857 m. šį pilkapyną tyrinėjo grafas Konstantinas Tiškevičius ekspedicijos Neries upe metu. Ilgainiui šių pilkapių sampilus nupustė vėjas ir suardė vietos gyventojai.

107. [Pilkapių vieta kaimo gale]

Užpaliūnienės namas toks. Tai mes eidavom, vaikai, smėlio kast. Geltonas smėlis pats geriausias buvo. Kasdavom ir kaukolių rasdavom visokių. Ant batų pentinai tokie metaliniai, kirvukų ir net, vot, Bruževičio (kalvio) sūnus Broniukas buvo radęs žalvarinį* kirvuką. Rankenų kardų rasdavom.

Ir dėl to paskui aš prisiminiau, kad diedukas jau Smetonos laikais (jau mama buvo didelė) grįžo namo iš kažkur tai ir sutiko karininką prancūzų [toje vietoje]. Nu, tas tai tikrai su prancūzų uniforma, kad nesumaišyt. Kad tas diedukas, kai jį sutiko, tai, sakė, aukštas, prancūzų uniforma. Diedukas kai ėjo, tai diedukas neaukšto ūgio buvo, [jis jam tik] iki alkūnės. Tai jau toks kaip Sabonis beveik [prancūzas buvo].

Diedukas Pirmajam pasauliniam kare kariavo Krasnodaro krašte, bobutė iš ten, tai puikiai susigaudė, kaip [atrodo] prancūzų uniforma. [Sako], ilgas kardas ir labai aukštas. Bet, žodžiu, jis ką padarė – parbėgo purvu apsitaškęs. Ten, kur Dalinka, visą laiką vanduo stovėdavo, tai jis, sutikęs tokį, gal irgi pagalvojo, kad čia atsikėlė iš tų kapų koks vaiduoklis... Perbėgo vandenį [ir] parbėgo namo. Tai mama dar atsimena, kad jis, sako, ne bailys buvo, bet parbėgo išsigandęs, visas purvinas. Tai aš paskui paklausiau, ar tikrai taip buvo. Buvo, jis pasakojo taip: ėjo [prancūzas] galvą panarinęs, kaipo nusiminęs, susimąstęs giliai. Aš kaip praėjau, sako, beveik neatkreipė dėmesio. Kaip jis ten ko nusiminęs, susimąstęs. Tik tiek, kad, sako, aš jam iki alkūnės – an tiek aukštas. Tai, sako, vis tiek gi neramu. Čia toks atvejis.

P. Kaunas – Pranas Kliknys, 59 m., kilęs iš Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

* Veikiausiai geležinį.

108. [Alkos]

„Nešvarios jėgos“ naktį ten mus gąsdindavo. Alkose tose, čia, nuo pirmo lig antro [tilto].

Vot, sako, važiuoja naktį. Važiuoja, sako, kas čia – vežimas pajudėjo. Tas ir arklys pradėjo prunkšt, traukt jau sunku. Nu ir ką, žmogus <...> grįžo be ratų – nėra nei vieno rato vežime. Ką daryt? Naktį kur eisi, ai, tiek to. Prie šviesos nueina, žiūri – visi ratai sukrauti į vieną vietą, krūvoj, sako, o čia tiesiog buvo gąsdinimas. Ale taip žmogui čia buvo. Tarp pirmo ir antro [Alkų tilto]. Proseneliui [taip nutiko].

P. Vilnius – Vladas Važnevičius, 55 m., kilęs iš Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Alkomis (*Uolkomis* arba *Vuolkomis*) vadinamos miškingos Neries kairiojo kranto aukštumos tarp Grabijolų ir Paalkių. Ši tuo metu dar daug didesnę teritoriją užimanti vietovė

(*Olki alias Alszuszakis*) figūruoja 1775 m. istoriniame dokumente (*Lietuvos valstybės istorijos archyvas, Senieji aktai 6107, l. 768*).

2004 m. I. Stankevičiūtė Alkų miške surado nežinomo piliakalnio liekanas, o po poros metų, 2006-ųjų lapkritį, Paalkiams buvo gražintas ir jų istorinis pavadinimas (vietoj iki tol vartoto *Pelkės*).

109. [Alkos]

Alkos buvo apgaubtos kažkokia paslaptim.

– *Kodėl?*

– Nežinau priežasties kodėl, bet mes, ot, kažko bijodavom. Lyg tai, kad ten irgi kokios tai dvasios gyvendavo. Man jau reikėjo per tas Alkas eiti, per kraštą, per Zapaliną (gi bobutė mano kaip Maliupėj gyveno, mes eidavom), mes visą laiką bijodavom kažkodėl per tas Alkas eiti. Kad mes lyg tai kokių dvasių bijojom, lyg tai kažkokių vaiduoklių. Mes, vaikai, bijojom <...>. Žodžiu, tos Alkos buvo nuo seno apgaubtos kažkokia, vat, paslaptim, kažkokia baime, lyg tai kažkokiom, vat, dvasiom ten gyvenančiom, ot, kažkas tai tokio ten buvo. O kas ten buvo?..

<...> Čia netoli, kalnas jis nėra labai toli, jis va, visa ta kalva iškilus nuo čia, [Grabijolų kaimo], iki Ilgojos upelio.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Regina Tomaitienė, 67 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

110. [Alkos]

Sako, kaip kada eina vyrai ant vakaruškų. Eina, ten tiltas toks buvo, raistas, kelmai toki. Išeina vyrai, [o juos] vyras su skrybėliu tokiu šaukia an vakaruškų. [Tai] ten uliavoja, uliavoja – valgyt viska yra ką, išgert duoda. Paskiau, kaip jau rytą išeina, prašvinta, atsikėle – ant kelmo sėdi, arkliošūdus ten užkandos jau yra. Ugnis tokia kūrenasi, sako, viskas. Ten tokis pasirodymas.

– *Gal girti buvo?*

– Nė, dagi negirti <...>. Taip pasakojo, kad buvo, ir tėvui taip buvo. Sakė, kad buvo, nežinau.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Leonas Medekša, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

111. [Alkos. Velnias sėdėjo po tiltu. Girtas bernas susapnavo, kad velnias iš jo atėmė armoniką, nuavė ir nurengė.]

Tam kiedyś, jak starzejsza ludzi, oni opowiadali. Jak chłopcy, idąc z wieczorów (muzykant był), idąc z wieczorów, to zbuntowawszy sie, może tam co wypiwszy, czy co, i im nadejdz, że tam diabeł siedział pod mostem. Pod mostem diabeł siedział. No to jeden mówi, że tam on jemu ten diabeł rozuł i rozdział, i harmonię od jego odebrał, wszystko.

A potem – przeczycha sia, onuczy wiszą, no już liczy sie na belkach, gdzie most, on siedzi pod mostem i śpi. I trepni leżą, i ta harmonia leży. To jemu tak przyśniło sie, że jego diabeł tam przejął. Jak kiedy te diabły przejmowali <...>.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Aldona Žilinskaitė-Federavičienė, 71 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

112. [Alkos. Iš po tilto velnias išlįsdavo. Su mergom bernai šoko, bet, gaidžiui pragydus, jos dingo.]

Na drugim moście, bliżej do Pałek, idą nocą parni i spod mostu wylezuje rogaty, Velnias, Diabeł. Ubrawszy sie jak człowiek i straszyl. Papa mówił.

Ja tam nie byłam, nie szedłam, to mówili, że tam jak idą, to muzykanci tam, co chłopcy z wiaçzorów. I oni idą musi wypite może cokolek i ich tam prowadzi, i głowa prowadzi, nie tam ten diabeł prowadzi, oni tam rozują sie, buty posuszą, wszystko, i mówi, że tam ich diabeł poprowadził. A potem harmonia tam oni powieszą.

A potem już taka była, to już bardzo dawno, że diabeł. To i mostów tych nie ma, nie ma [teraz] – pod mostem siedzi diabeł. Pod mostem siedzi diabeł.

– *Ten samy ruczaj, co idzi od Piekielka, czy drugi?*

– Drugi, jeszcze jest.

Może nie wiem, może inaczej tam mówili. Chłopcy zebrali sie, wódki wypili, wypili, zakąsili, dobrze wypili. Już pójda na wieczory. Idą na wieczory poza lesie, a tam jaka poza lesie, nie obejrzali, może pogniewali sie – i wlecieli do jamki, i muzykant, i tam jakie chłopcy, wlecieli do jamki, jaka kartoflana była jama. I wlecieli. Strach wziął, co teraz będzi, jak wylezim – wyleźć nie mogą, powlatali. Skąd nie bywszy wynachodzą sie dziewczęty (les tam, koło lasu). Już im jak by nie sio i nie to robi sie – nieznanjome dziewczęty i poubierawszy sie, już to liczy sie, już nie nasz duch jakiści.

– To co chłopcy? Wlecieli? Nie możecie wyleźć?

– My nie możemy, nie.

– My damy rada, was powyciągujem. Na chodu – tyko stoją wszystkie na wierzchu (wyciągnęli tych chłopców).

– Tu teraz idźmy na wieczory, teraz tam nie pójdzicie, gdzie wy szedli, ale pójdzicie, gdzie my poprowadzim, swoją drogą. I idą oni, prowadzą, idą idą tam, oni każą grać im, zagrali, śpiewać – i nie chce sie śpiewać im, ni sioje ni toje. Myśli sie, co to będzie. Przyprawdzili, patrzą, tyko przychodzą raptam, to zrobiło sie stoł wielki, wielki stoł, jedzenia pełny stoł. Nu i co, i wypitku, i jedzenia, nu i co teraz wypijim. Wypijim, tam zakąsim. Zaraz wypili, zakąsili. „To co, teraz, chłopcy, pójdzim tancować.” Aha, a ładne, tam i plac taki ładny, tak wszystko ładnie wygląda i jedzenia rozmaite ładne, i tam plac ładny. Dawaj tancować. Oni poszli tancować, muzykant gra i jemu tak myśli sie tak, ni sioje ni toje, aha, tancują. A te dziewczęta – chłopcy i nie czują, że w rękach jest. Takie wycucie, nie ma tak, jak trzeba. Ale tancują. Potancowali tam, potancowali, i znow siądli tam, posiedzieli. Oni tam

i jedzą, i piją, ale oni [damy] nie jedzą ichne jedzenia jakby, im tam przeciwnie, czy co. No nic, posiedzieli oni, tam może i długo siedzieli. Potem tylko jednym raptem, skąd nie bywszy, pietuch zaśpiewał (musi niedaleko gdzie wioski, pietuch zaśpiewał). Pietuch jak zaśpiewał, tylko jednym raptem czystota zrobiła sia. A nic nie ma, pogineli te i dziewczęta, i ten stoł, wszystko tam, wszystkie tam krzesła, czy co. Nie ma niczego, tylko patrzą oni – rojst jakiś (takie rojsty dawniej byli, i takie okrągła kupiny byli). I oni na tych kupinach siedzą, a na tej kupinie, wiesz, jak raz, jak teraz kłodki stroją, i pośrodku taka kupina – tam tylko konski gnoj, narobiona taka kuczka rozgarnięta. Konski gnoj – gałki leżą. Ojej, patrzą chłopcy: co to nam zrobiło sie? Jakby teraz gdzie, już im i głowa ukręciła sia, gdzie im iść? Gdzie teraz i co iść, jak my pójdźmy? Już pośle pietucha wsio – ciszyna.

Idą, idą chłopcy, już teraz idzimy na swoje wieczory, gdzie my mieli sie iść – idzimy. Popróbujem, idzimy jeszcze pośle dwunastej, noc. Idą chłopcy, idą, no jakby trochę pamiętam, idą oni tam na Pałki. Idą chłopcy – most, przez most idą. Ojoj, tylko poszli na środek mostu, wychodzi tam spod mostu jakiś z kijaszkiem, w kapaluszu, ładny chłopiec, bardzo ładny taki. I [mówi]:

– Gdzie wy, chłopcy, idziecie?

– Idzimy. Idzimy na wieczory, idzimy.

– Nu, dawaj – już chłopiec zmawiać – idzimy.

Motują sie oni, jeszcze oni idą, pjanowate takie, to im tak czy w oczach musi im pokazuje sie rozmaicie. [Znowu] mówi:

– Ja poprowadzę do siebie.

Sprowadził z mostu tego i prowadzi pod most. Nu prowadzi pod most, a im bardzo już wyglądnęło tam strasznie, im w głowie już przetrzeźwili sie. O jak weszli pod most, już im bardzo strasznie wyglądnęło:

– Nie pójdźmy, nie pójdźmy.

Dawaj żegnać sie oni te chłopcy, ich na myśli nadeszło – dawaj żegnać sie. Żegnali sie, żegnali sie, nażegnali sie – wszystko znów zginęło, i zginęło – nie trzeba chłopcom na wieczory iści, ni gdzie dalej iść, gdzie szukać, nie wiem, już teraz do domu poszli. I poszli, i już konczyła sia ta bajka.

To bardzo dawno było. Mój ojciec mówił, że jego ojcu opowiadali. Nie wiadomo, dziady byli jakie. Jakieś byli, ale i ludzi czarodziejskie <...>.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Viktorija Karunaitė-Žilinskienė, 66 m., kilusi iš Auseniškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

113. [Alkos. Iš po tilto išlįsdavo gražus ponaitis, su skrybėle, lazdele, ir kviesdavo su juo eiti.]

Jak idą na Pałki, most był wysoki, wielki. I [tamten] prajmujy chłopców. Tak samo z wieczorów idą, przejmujy. Wylezujy tam spod mostu piękny [pan] w kapaluszu, z pałeczka. I co, i zaczyna przyczynować do ich tam czegości, prowadzić gdzie chce za sobą tych ludziow. Nie idą, upinają sia, lękają sia, nie idą, a on ciągni:

„Idzim, idzim”. I prapaušci on tak ich, i prapaušci, a ludzi – juž tyko włosy dubam stanęwszy. I tak <...> przyjdzi godzina, im juž trzeba odstąpywać tym nieżywym, a żywa poszli, gdzie im trzeba.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Viktorija Karunaitė-Žilinskienė, 66 m., kilusi iš Auseniškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

114. [Alkos]

O va, kadaise bernai ėjo an vakaruškų. Ten, pri Olkos, buvo didesnis raistas. Išėina bernai, nu, ir šaukia an vakaruškų. Užėina ten, vaišino, namai dideli stovi, i ten sėdi, groja visada, valgo. Kaip iššventė jau, reikia namo eit, atsibunda – ant kelmo sėdi kaip dabar mes. Arkliošūdus ten pri jo, pri šito kelmo. Taip buvo, taip pasakojė... Ir viskas, ką, ir nieko nėra daugiau.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Leonas Medekša, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

115. [Alkos]

Uolkose yra raistas, griovys. Ten prie antro tilto bernai kai ėjo ant vakaruškų, tai sutikdavo velnius. Tai veda į krūmus, ten – restoranas, geria, šoka... O kai pabunda, randa mėšlo.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Leonas Medekša, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

116. [Vilkų duobė. Ten dažnai vilkai, aveles susitempę, sėdėjo. Buvo tvanai, vanduo tą duobę išgraužė.]

Wilcza Łapa nazywali.

– *Ta jama nazywali Wilcza Łapa?*

– No, Wilcza Łapa. Tam często sidzieli wilki bardzo.

– *W tej jamie?*

– Nu. Wie, posiedzą, czy owieczki ściągą, czy co, do chlewa wkopią sia. Boża, co ich było tych wilków.

– *I tak i nazywali za to, że tam wilki siedzieli?*

– Przebywali najwięcej.

– *A jak mówili, skąd ta taka jama znalazła sia?*

– To może wody wyleziona kiedyś, potopy musi byli, mówi i tu nie było kiedyś górów, jak potopy byli.

P. Rokiškių k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Michalina Griškėvič, 78 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

I. Stankevičiūtės nuomone, pavadinimas *Wilcza Łapa* verstinas *Vilkgaudė duobė*. Vis dėlto įprasčiau *Wilcza Łapa* versti *Vilko pėda* arba *Vilkpėdė* (plg. 89 nr. komentarą).

Taip pat žr. 25 nr. komentarą.

117. [**Vilkų duobė.** Ėjo tunelis po vandeniu iki Trakų. Duobėje ieškojo aukso.]

Koło Pobar Jama Wilcza, tam był tunel pod wodą do Trok. Tam kopali, złota szukali.

P. Grabijolų k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Bonifacijus Karpovičius, 62 m., kilęs iš Grabijolų vnk., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

118. [**Karietos.** Didelis viršininkas po žeme turėjo karietą ir važinėjo iš Kernavės į Vilnių.]

Naczalnik wielki, on miał kareta pod spodem, i z Kiernowa do Wilna była ta [droga czy tunel] (tai man diedukas pasakojo). Kaip jis važinėjo, [įgriuvo viskas], taip ir pasivadino. Įgruvę duobės.

– *Koks ten ponas, nepasakojo?*

– Šito dalyko nežinau. Geras buvo, kad po žeme tokią karietą turėjo.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Leonas Medekša, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m. U. pst. Pateikėjas *Karietomis* vadina tris duobes: dešiniajame Neries krante esančią Vilkų duobę, upėje esančią gelmę ir kairiajame Neries krante, Kulio miške, esančią daubą. Visos jos išsidėsčiusios viena, šiaurės vakarų ir pietryčių kryptimi orientuota linija.

119. [**Karietos**]

Diedukas, tėvelio tėvas, sakė, kad nuo Kernavės į Vilnių eina tunelis. Prasideda aukščiau kaimo ir eina po Nerimi. Už upės yra duobė – Kareta, tai ten tunelis įgriuvo.

Tai ten duobe yra išgruvus tokia ir eina per Nerį, ir eina an Vilniaus.

– *O kur prasideda tas tunelis?*

– Kernavosi prasideda, taip pasakojo, kad ji no Kernavos prasideda.

– *Tai žmonės iš kur žinojo, kad yra tas tunelis?*

– Nu, kaip nežinojo, seni žmonės žinojo... Man rodos, kad šita duobe, kur anoj pusej, užgruvus, o kur ta vo – miškas, ir čia toliau, tai šitoj pačioj linijoj <...>.

U. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Leonas Medekša, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

120. [**Pabarai**]

Tėvas pasakojo, kad Pobaruose gyvena kipšiukas. Ir vieną kartą buvo susitikęs su tuo kipšiuku. Dėdė Jonas ir tėvas (Medekšos) išplaukė valtele pažvejoti naktį. Tada dar buvo lašių anais laikais, nu, pabrakonieriauti galbūt. Ir pagavo tokią didelę lašišą, jau vos ten į tą valtį... jau norėjo ją įtraukti. Tik, sako, kažkas ten upėje tik suteliūškavo, tiktais vėjas sukrutėjo, ir valtis išvirto, lašiša nuplaukė, o pasigirdo labai garsus juokas linksmas – tikras velniškas juokas. Tėvas paskui atėjo, sako:

„Nu va, kipšiukas neleido pagauti laiššos. Tikras buvo kipšiukas. Pabaruose gyvena kipšiukas.“

– *Matyt jo nematė?*

– Ne, nematė, tiktai girdėjo.

– *Ar tik tėvui taip atsitiko, ar dažniau būdavo tokie dalykai?*

– Taip, čia ir kitiem, matyt, buvo, užtai, kad visi žino, kad ten tas kipšiukas gyvena. Tėvui tai buvo tikrai atsitikę, matyt, ir kitiem.

– *Kaip vadindavo lenkiškai?*

– Kipšuk, Pobarski kipšuk, lenkiškai – Pobarski kipšuk.

– *Anam [dešiniam] krante jisai?*

– Anam krante, jis va ten būtent, prie tų baltų smėlių šitų, kalnų. Kalnai ten, beveik galima sakyti, gana aukšti. Ten jis gyvena, būtent ten.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Regina Tomaitienė, 67 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Taip pat žr. 17 nr. komentarą.

121. [Pabarai]

Su tėvelio giminėm važinėjom, naktį tenai buvom žuvaut, tai, [būdavo], ką tai ten užpakaly brazdina...

– *Girdit, kad brazdina?*

– Nu, [pinigus barškina]. Ten, Pabaruose <...>. Mes kai pripratį – brazda [ir] brazda.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Leonas Medekša, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

122. [Pabarai]

Tėvas ir diedukas plukdė sielius. Tai buvo geras darbas, gerai mokėjo, nes mažai kas mokėjo plukdyti. Ant sielio darė palapinę iš eglės šakų arba brezento, kur galėjo, plaukdamis ramesne vieta, nusenūsti. Prie Pobarų plaukiant, rodėsi stebuklai.

Žodžiu, kaip plaukė su sieliu, sugalvojo pailsėt Medekša Kasparas. Sugalvojo pailsėt. Ir staigiai visi drabužiai – nieko nėra, iš palapinės iššoko ant krašto. Nu, tai ką, žmogus sunerimo – kažkas ne taip. Įsitraukė visus ir jau saugos. Saugo – nieko nėra, tyku ramu visiškai. Tik daplaukė tą kalną, kur smėlis pabyrėjęs, – Pobarus, nu, jis vėl lyg tai viena akim prisnūdo – staigiai vėl tas pats. Šmurkšt visi drabužiai iš palapinės. Jis iššoko ant sielio, ant plausto, ant rąstų – nieko nėra aplinkui. Nu, tai vot, tai ką galima įtart, kad čia kažkokios dvasios. Jis vienas plaukė. Tiktai tai, kad išmeta iš palapinės ant to sielio, ant rąstų.

P. Kaunas – Pranas Kliknys, 59 m., kilęs iš Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

123. [Druskinė rėva. Tėvas su broliu plukdė druską, lenkai pašovė ir nuskandino valtį. Nuo to ir kilo vietovardis.]

– *Nie styszeli takiego „Salenik”?*

– Słyszeli, jak to mówi, Salenik. Tam Salenik.

– *Czemu Salenik?*

– Ojciec z bratem wieźli na tamta strona sol.

– *Wasz ojciec wioz?*

– Aha, (tam byli Polaki), wzięli i strzelili. Oni tam utopili i Salenik oto taki.

Łódka utopili.

– *Przed tem nie nazywali Salenikiem?*

– Nie, ojciec to tak mówił.

– *Ojciec mówił, że od niego i zaczęli?*

– No.

Żyliński Broniuk (on już nie żyji), jego z piewszą żonką dzieci nie było, a z drugą żonką pojawili sie dzieci, to w rok dzieciuk, i dwa byli razem. Kiedy kolchozy, wszystkie biednie żyli. To co: „Ja za dzieci i na Salenik – potopię ich na Saleniku”, [mówi].

– *Czemu na Saleniku?*

– Na Salenik nie wiem, tam moźa bystra woda, jednym słowem, nie wiem. „A ja za dzieci, na Salenik i potopię ich”. To też Żyliński tak Broniuk powiadał. To tyko tak Salenik, on mówi, że tam ojciec tak mówił.

– *Że zatopili jego sol?*

– No.

P. Grabijolų k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Boleslavas Federavičius, 70 m., kilęs iš Diržonių k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Viena iš dvylikos didžiausių (*sėbrinių*) Neries rėvų, prasidedanti žemiau Grabijolų. Jos pavadinimas *Solnik*, greičiausiai verstinas kaip *Druskinė rėva*, paliudytas dar 1857 m. grafo K. Tiškevičiaus ekspedicijos Nerimi brėžiniuose (*Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius*, f. 29, b. 197, [brėžinys 7: *Rafa Siudma. Solnik*]).

Dėl vietovardžio etimologijos taip pat žr.: Konstanty Tyszkiewicz. *Wilija i jej brzegi. Pod względem hydrograficznym, historycznym, archeologicznym i etnograficznym*, Drezno, 1871, p. 225; Stanislovas Kolupaila. Kelios mintys apie Nerį-Viliją, *Aidai*, 1959, Nr. 10, p. 451; Česlovas Kudaba. *Nerimi*, Vilnius, 1985, p. 132.

Karageliškės

124. [Šaltinis]

[Mama] aiškino, kad jeigu šaltinio vanduo teka į rytų pusę, reiškia, labai sveikas, labai žmogui naudingas. Ir gydydavo, ir atseit visi tie stebuklingi šaltiniai tai čia turi ryšį su tuo, kad į rytus teka.

– *Pas jus yra irgi toks šaltinis?*

– Taip, čia apačioj, prie namų, apačioj. Jisai išteka prieš saulės tekėjimą. Į rytų pusę.

– *Mama Didįjį ketvirtadienį neliepdavo eiti praustis?*

– Tai pirmą dieną Velykų.

– *Kaip sakydavo?*

– Tai ir jauna būsi, sveika būsi, graži būsi.

– *Kokiu metu praustis?*

– Kuo anksčiau, kuris anksčiau. Pirmą Velykų dieną.

– *Šaltinio ar šulinio vandeniui?*

– Tai čia pas mus [šaltinis] įteka į šulinį. Iš karto. Tai pasisemiam, dukra mano kai atvažiuoja, tai ji nesiprausia čia, nulekia ten, [prie šaltinio], pasisemia ir prausiasi.

P. Vilnius – Liucija Jodkaitė-Steponavičienė, 61 m., kilusi iš Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žemėlapyje (M 1 : 20 000) I. Stankevičiūtė šaltinį nurodė vienos Karageliškių sodybos šiauriniame pakraštyje (sodyba – apie 0,45 km į šiaurės rytus nuo Panerių kaimo). Tikslėnių duomenų apie šaltinį nėra.

K a r m a z i n a i

125. [**Ruvnyj bor**. Ten kaimas buvo, žmonės gyveno.]

Gadali [dziadowie], że tam wioska była, kiedy i chaty byli.

– *Gdzie ona przepadła?*

– Tego ja nie wiem, to już dużo lat. Mówili, że wioska była i ludzie żyli, a kto tam, jak tam było, ja to nie pamiętam. Czy tam spalili, czy tam znieśli, nie wiem, tego ja nie wiem.

P. Adomčiškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Henryk Kovalevski. U. I. Stankevičiūtė 2005 m. U. pst. Ruvnyj bor vadinamas miškas Neries terasoje, kur išsidėstę Karmazinų pilkapiai. Žmonės nežino, kad ten yra pilkapynas.

Atrodo, ta pati vieta 1775 m. vadinama *Bor Xdza Ancypy* (Kunigo Ancipos Šilas; *Lietuvos valstybės istorijos archyvas*, f. 526, ap. 7, byla 5161).

Karmazinų pilkapiai tyrinėti archeologų, juose rasta V–VIII a. degintinių kapų.

126. [**Ruvnyj bor**. Čia Dūkštos buvo. Užėjo ligos, tai kaimą perkėlė į dabartinę vietą.]

– *Była legenda o Karmazynach?*

– Nie, o tym Równym Boru. Tu była wieś, wieś Dukszty.

– *W tym miejscu?*

– Kiedyści tak. Że on to z jakiejści to choroby, czy z czego on został zniszczony. Bo kiedyś była taka legenda, opowiadania, że jeśli jakaś zaraza na wieś napada, to zniszczyli. Tak jak przy kołchozach te świnofarmy, czy tam jakie niszczyli sie,

i podobnie to. Potem wynieśli się stąd i nazwa ta Dukszty na góra. Wieleż przy mojej pamięci, wieleż tych domów, na palcach można zliczyć. I świecy tam stawili, ale...

– *Kto stawiał?*

– Ale nie wiem.

– *Nachodzili?*

– Tak, jak ja swe krowy pas, to wiele? Gdzie-to pięćdziesiąty drugi, trzeci, czwarty rok. To nachodzili <...>.

P. Adomčiškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Zenon Jodka, 64 m., kilęs iš Klimoniškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

127. [**Ruvnyj bor.** Naktį einant moterims į turgų Vilniun, tarp jų praėjo balta figūra – Dievo Motina.]

Na tym borze pokazywali się dużo komu. Też szli do Wilna i w nocy. I, mówi, przeszła między nami, patrzy – jakaś postać biała. Przeszła między nami, mówi, tylko biała postać. Mówi: „My widzieli Matka Boska”. Między nami przeszła, mówi, a ci widzieli, mówi. Ja widział, i ja widział, mówi, wszystkie widzieli. Widzieli, mówi, Matka Boska przeszła między nami.

P. Buivydų k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Jadvyga Dakševič-Jakonis, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

128. [**Ruvnyj bor.** Kunigas vaidenasi ir Giltinė su dalgiu.]

Może tam tylko śmieli się tam, mówi, ksiądz kołszy się, to tam świętojańskie (tam i siostra moja pracowała), idę przez las, oczy tak błyszczą tam. A oni te takie żuczki świętojańskie. Mówi, w nocy tak świecą.

– *O jakim księdzu tam mówili?*

– To mówi, że jakiś tam wisi, wie, po jagody, to nie idź tam po grzyby, bo mówi, tam wisi tam ksiądz.

– *Powieszyszy się?*

– Nie, powieszony, ale tak pokazuje się, że mówi, że nie idźcie, bo tam ksiądz kołszy się. Wie, nadumyśnie tak.

Tak samo zbieramy, zbieramy, takie dzieci, a jeden z jednym, a która było tam: „Patrzajcie, popatrzajcie, z kosą idzi śmierć”. I tak wo, prawda, tak wo idzi. A tak, jak dzieci, tak chodu. A czy tam może kto ubrawszy się <...>. Wo tak nadzieawszy się może bierzy i straszą.

– *I z kosą był?*

– Mówi, z kosą. My tu na dole, a tam w pół górza musi tak. Zbierali, musi sześciu zbierali. A wie, tylko jeden patrzy, mówi, dawaj, tylko jeden uciekać.

P. Buivydų k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Stefa Mikulič, 65 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

129. [**Karmazinių griova.** Ties griova prie tilto kažkas arkliams kamanas nuimdavo.]

Mówię, co od Dukszt idzie, tam most kiedyś był, niedaleko stražnicy. Źe tamtędy, o kiedyś przez cały ten Bor wyjeżdżali ludzi do Wilna, na ten gošciniec, na ta droga. Tam wierkszanskie, z Bielazaryszek, z Bohatel, to tędy wo, jechali, przez ten most Karmazyn. To tam bajki plotą, tam może ktokolek szutki platał, że to koniu z głowy uzdeczka zdymi, że tam za užymy zawiąży lejcy, konia kieruje kieruje...

– *Kto tak robil?*

– A to że ten mostak przejedzi, to któsci zrobi takie szutki. A nikt tam nie robi, tam prosto jedna drugiemu takie.

P. Adomčiškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Zenon Jodka, 64 m., kilęs iš Klimoniškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2004 m. U. pst. Karmazinių griova (*Karmazyński Rów*) dalija Karmazinių pilkapyną į dvi dalis. Ten stovi ir Neries regioninio parko įrengtos pavėsinės. Apie šią vietovę pasakojama daug ir įvairiai (žr. 125–128 nr.). Karmazinių griova kelią Dūkštos–Karmazinai kerta ten, kur atsišakoja keliukas į pilkapyną. Toje vietoje per upelį ir buvo pasakojimuose minimas tiltas. Keliukas į pilkapyną seniau buvo pagrindinis Dūkštų, Karmazinių, Verkšionių kaimų kelias į Vilnių (kai kiti keliai buvo sunkiai išvažiuojami). Žmonės važiuodavo per pilkapyną (*Równy Bor*), paskui kirsdavo vadinamą Upę (*Upe*; mažas upelis pilkapyno gale) ir išvažiuodavo į Adomčiškes ties senąja girininkija.

Atrodo, ta pati vieta 1775 m. vadinama *Row Łaskaskardys* (*Lietuvos valstybės istorijos archyvas*, f. 526, ap. 7, byla 5161).

130. [**Karmazinių griova.** Miške pasirodė kunigas, sėdintis ant kelmo.]

Z wioski szli do Wilna, pieszkom szli. I mówi, wiemy dobrze, ksiądz naszy wyjechawszy, mówił, że w niedzielę mszy nie będzie. Idzim, mówi, du Wilna szli, nieśli koszyki. Patrzym, mówi, siedzi na pniu ksiądz – naszy ksiądz w lesie, w lesie na pniu naszy ksiądz. I mówi, zastanowili sie, mówi, a wo, mówił ksiądz, że pojedzi du Wilna, a on siedzi na pniu tutaj. Taki strach pokazał sia. Przyszli potem, musi jest – nie ma księdza, pojechawszy du Wilna.

P. Buivydyų k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Jadvyga Dakšievič-Jakonis, 80 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

131. [**Karmazinių griova.** Ant tilto kažkas arklius iškinkydavo.]

Jeździli przez stara gajówka, tu droga nie bardzo ciekawa była do Dukszt. Tak wszystkie jeździli tu w las. To tu jeden most, jak na Karmazyny od Dukszt leci ruczaj, też most był. Tam bywszy stražnica, potam już w tej Dukszcie rzeczkie, już tam nie było mosta. Tam wtedy Bielazaryszki i Wierkszany, i Glinówka, gdzie karrer Bogateli. Wtedy jeździli wszystkie do miasta. Takie bajki pletli, że na tym, co od Dukszt leci ten ruczaj, na tym moście, że koniam ktoś uzdy, draželki zdyjmował.

– *Koło strażnicy?*

– Tak. To tyko bajki takie. No stare ludzi nie mieli ni światła, ni radia, niczego.

P. Adomčiškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Zenon Jodka, 65 m., kilęs iš Klimoniškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Taip pat žr. 129 nr.

132. [**Karmazinių griova**. Pasirodydavo moteris su vaikeliu, išskinkydavo arklius, viską iš vežimo išmesdavo.]

Chodzili [dusze], widzieli dužo kto. Słyszala, tut u Wilii, jak jest droga, że tam kobieta z dzieckiem chodzila.

– *W którym miejscu?*

– W Karmazynach. Znaczy sie, tam taki row jest, u tego rowa, to tu i byli familia dla jego, że w tym rowie, jak wjedzisz (a jak kiedyści w nocy wyjeżdżali u nas, póki cała noc, jadą na rynek do Wilna). To ona rozbierzy konia i odłoży, złota wszystko wyrzuci, a z dzieckiem, malutkim dzieckiem. Ona wychodziła nie wiadoma skąd. W lesie znajdzi sie ta kobieta, i to dužo komu tam była. Ale tyko jeden powiedział, że tak wszystkie domoj: „Stoj, nie łaż”. Nu, zatrzymała, wyrzuca wszystko z wozu, rozbiera. Ale tak, mówi, rozbierzy woz, wszystko, i złoży, tyko nie trzeba nic ruchać do jej. A jeden, mówi, stał, i potem już ona znikła. Mówi: „Ot, ty dobrze robisz, ot ty dobrze robisz”. On mówi, jak ta na bok, i potem powiedziała: „Dziękuj, jeden tyko, mnie wszystkie łajali, a ty tyko jeden podziękował”. Więcej nie pokazała sia.

P. Dūkštų k., Vilniaus r. – Adelia Borkovska-Viežbicka, 76 m., kilusi iš Vaigeliškių k., Sudervės seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

133. [**Karmazinių griova**. Pasirodydavo moteris, iškraustydavo vežimus. Padėkojus jai, daugiau nebepasirodydavusi.]

Rańsze nazywali Mazura Las, a teraz ja nie wiem. To już w mojej pamięci. O tu był osiniak, a tu sosnowy las. To ten sosnowy las <...>.

Przy tym mosteczku zawsze kobieta wychodziła, a u nas kiedyści jechali, jak o teraz latną porą, to z wieczora do Wilna póki cztery godziny koniem póki dujudzi. A tymczas ona zawsze z wieczora spotykała. I rozbierzy wszystkie, i słoma wyłoży, i woz rozbierzy. Ale i złoży.

– *A oni nie mogli sprzeciwić sie?*

– Łajali jej, a ona wszystko jedno robiła. Tak opowiadali, bo ja nie była na świecie jeszcze, jak to było. No i potem tyko jeden, to dužo komu stawało sia tak przeciwnie. A potem tyko jeden, mówi, stanął i mówi tak, nie przeszkadzał jej: „Ot ty dobrze robisz, ty dobrze robisz”. To ona, mówi, jemu rozebrała, w ta chwila złożyła ten wóz, i potem powiedziała: „Dziękuj, choć jeden po mnie podziękował. A ja tego chciała, żeby mnie kto podziękował, co ja robię, a tak że mnie łają”.

– *Z dzieckiem ona była?*

– Ona z dzieckiem maleńkim. Posadzi, mówi, ona ta dziecko, rozbierzy cało.

– *Co znaczy rozbierzy?*

– Nu wszystko zbierzy, położy na ziemia, co tam w wozie, i nawet koń, i odłoży. Potem i założy tego, czy ona tuman jaki puszczała ludziom. Ale że u jej prędko to wychodziło. A potem już przepadła i przepadła, i przepadła. Potem nie pokazała się. Bo, mówi, dziecko mała, jeżeli w Malunach, dużo kto słyszeli, że płakał. Że mówi, jeżeli on niekrzczony pochowany, i do tego, mówi, trzeba komu okrzyć <...>.

P. Dūkštą k., Vilniaus r. – Adelia Borkovska-Viežbicka, 76 m., kilusi iš Vaigeliškių k., Sudervės seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Taip pat žr. 132 nr.

134. [**Karmazinų griova**. Dauboje velniai kortomis lošė.]

Czerci w karty grali <...>. Karmazyny tu. To tam taka jama, pokazywali się że w tej jamie <...>.

P. Vangos k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Elena Davidavičiūtė-Sinkievič, 64 m., kilusi iš Varliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

K a r v y s

135. [**Ežeras Karvys**. Raiste nuskendo karvė, todėl toks vietovardis.]

Moja babcia mówiła, że Korwia to pochodzi „karve”. Tak utopiła się w tym rojście krowa, tam była taka bezdena... studnia taka. Tam nie dostali tej krowy i przez to nazywają, że Karwiu. Utopiła się karve, i nazwali Korwie.

– *A skąd ona wiedziała, ona tam była kiedyś?*

– To byli, bo niedaleko to. I z tej pory nazwana ta Karwie i Korwie, bo tam krowa utopiła się.

P. Buivydy k., Dūkštą seniūn., Vilniaus r. – Jadviga Dakševič-Jakonis, 80 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Ežerastelkšojytusnuobažnytkaimio. VandenvardisžinomasnuoXVIa. (žr. И. Я. Спрогис. *Географический словарь древней Жомойтской земли XVI столетия*, Вильна, 1888, p. 143).

Padavimai apie ežerą fiksuojami nuo XX a. pradžios (Wandalin Szukiewicz. Niektóre wierzenia, przesady i zabobony ludu naszego, legendy i podania, *Kwartalnik Litewski*, 1910, t. 2, p. 92; Bronius Kviklys. *Mūsų Lietuva*, t. 1, Vilnius, 1989, p. 179; LTR 6489: 13, 14, 16, 18, 51, 96, 99 ir kt.).

K l i m o n i š k ė s

136. [**Akmuo, vadinamas Olejnik**. Burtininku laikomas Lickūnas neva vedė pirklių per upę ledu. Lickūnas perėjo, o pirklys nuskendo. Akmenį pavadinę Olejniku, nes tokia buvusi žydo pavardė.]

Mówi, że Lickun jego (bo to jak mieszkanie stała, to ten kamień niżej jego), że kupca jakiegoś przeprowadzał ten Lickun. A on był taki... ja nie wiem, nu musi taki samy jak i syn. A ten syn, musi półtora metra wysoty był (maleńki). Tak. Mówi, on na przedzie poszed, poszed, poszed, poszed, oglądni sie, czy idzi ten kupiec, mówi, [a tego] nie ma. Pod lod poszed. Nu i kapelusz został sia, to on podszed i kapelusz ten pod lod... I nazwali ten kamień Olejnik, bo ten Żyd nazywał sia Olejnik, kupiec taki. To pięćdziesiąt temu lat nazad moża.

P. Šiurmonių k., Sudervės seniūn., Vilniaus r. – Stanislav Šakievič, 82 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žr. 31 nr. komentarą.

137. [**Akmuo, vadinamas Olejnik**. Gal taip pavadino dėl to, kad ant kalno senis Jakonis spaudė aliejų (ten jis gyveno).]

Może przezwali, że na górze olej pędził dziad, Jakonis Romald.

P. Geležių Antakalnių k., Sudervės seniūn., Vilniaus r. – Vladislav Jodka, 76 m., kilęs iš Gulaičių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Koplyčninkai

138. [**Koplyčia**. Toje vietoje, kur įvyko stebuklas, pastatė koplyčią. Būdavo, kad mirė žmonės per tris dienas atgydavo. Dėl to numirėlius tris dienas laikydavo toje koplyčioje. Jei neatgydavo, tada laidodavo. Būdavo, kad ir atgydavo. Ir kaimas Koplyčninkais pavadintas dėl ten stovėjusios koplyčios.]

To kiedys była kaplica. Juž mój ojciec tak opowiadał. Że w tym miejscu była kaplica, tam du tych rowów postawiona. Tam okazawszy sia był jakiś cud, i potem byli zrobiwszy kaplica.

– *Jaki cud?*

– Juž tego nie opowiem, ale tyko mówili, że tam stała kaplica, kiedys ludzi umrzy i nie chowali zrazu na cmentarz.

– *A czemu?*

– Bo ludzi odzywali, na trzy dni, mówi, odzywali ludzi. To stawili do tej kaplicy i trzy dni w tej kaplicy stał człowiek ten. Jeżeli on nie odżyi (niektóre, mówili, że odzywali) i tedy chowali, że za trzy dni nie odżyli. To tak opowiadali, że tam, że tak nasza cała wioska Kapliczniki, to po ta miejsca, czemu nasza wioska Kapliczniki nazywa sia, tam to to, ojciec opowiadał.

Żesz kiedys dawniej była kaplica i stawili tych nieboszczyków, na trzy dni stawili tam, żeby oni juž jak za trzy dni nie odżyi, to i chowali. A bywało by takie, że i odzywali – tak opowiadali. A czy to prawda, czy to nieprawda.

– *Przy was juž to nie było, juž kaplicy nie było?*

– Nie było, tyko miejsca taka była rozwalona. Juž przy nas, jak ja pamiętam, tam juž i bawiliś, latali, to tyko juž taka jama była wryta i tam gruz. A to możesz było dawno przydawno.

P. Čekoniškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Irena Višnievskė-Sinkievič, 71 m., kilusi iš Koplyčninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r., vėliau gyveno Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Kaimas žinomas nuo 1647 m., kai priklausė Mozūriškių palivarkui (*Indeks alfabetyczny miejscowości dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Wilno, 1929). Koplyčios vietą gyventojai dar mena, tačiau tikslesnių duomenų apie jos statybos laiką ir aplinkybes nėra.

139. [**Šaltinis prie buvusios koplyčios.** Žmonės šaltinį buvo sutvarkę ir iš jo imdavo geriamąjį vandenį. Lyg ir kalbėjo, kad tas vanduo gydas.]

Koło kaplicy szedła krynica.

– *Nie mówili, że ona też lecząca?*

– No nie wiem, tam coś mówili. Tam powiem, że krynica płynęła <...>. I kiedyś byli ta kryniczka zrobiwszy, i do tej kryniczki wstawiwszy taka drzewniana wyjomka i to my tam wszystkie chodzili, brali woda pić. Nie było studniów, nie było.

P. Čekoniškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Irena Višnievskė-Sinkievič, 71 m., kilusi iš Koplyčninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r., vėliau gyveno Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

140. [**Šaltinis Sienažacų pievoje.** Prie to šaltinio žmonės būriais ėjo, iš Pašilaičių kaimo atvažiuodavo.]

Do tej krynicy ludzi ciągiem szli. W Paszylajczach (jeszcze wioska), tak oni też przyjeżdżali, woda zabierali. Nie takie to dawne czasy, co mnie teraz, osiemdziesiąty poszed, siedemdziesiąty drugi.

P. Čekoniškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Irena Višnievskė-Sinkievič, 71 m., kilusi iš Koplyčninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r., vėliau gyveno Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žr. 32, 33 nr. komentarą.

141. [**Šaltinis Sienažacų pievoje.** Šaltinio vandens reikia eiti prieš patekant saulei, pasisemti ir grįžti nesidairant. Tik tada vanduo padėsias.]

– *Mówi, nocą trzeba iść do tej krynicy?*

– Tak, trzeba, mówi, przed słońcem. Do wschodu słońca żeby już nabrać jej.

– *Czemu tak przed słońcem?*

– Ona nie objaśniała. Nie objaśniała czemu, ale mówi, że trzeba tyko bywa pójść i tej wody nabrać i... i wtenczas idąc nie oglądać się nazad. I ty nabierzysz, to tak i idź, nie oglądaj się w tym.

– *Tyko wtedy pomaga?*

– Tak.

P. Čekoniškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Irena Višnievskė-Sinkievič, 71 m., kilusi iš Koplyčninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r., vėliau gyveno Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

142. [**Rybokų griova.** Žvejojant Neryje, griovoje girdėti akmenį i akmenį daužant.]

Taki też był strach. Mój ojciec z sąsiadem poszli na ryba. Kiedyś bardzo łąpała sia ryba w Wilii. Dawniej świecić mieli takie fanary, nu i oni poszli. Łapia, łapia ryba kołu rowu tego. Tu Wilia, a tu row taki wielki wielki, a w rowie kamuszki białe, różne tam. Przed Rybakami tam bardzo głęboki rów. Nu i mój ojciec mówi (drugi nazywał sia Jasiuk): „Ty słyszysz, Jasiuk?” Po prostemu oni gadali: „Ty czuisz, Jasiuk?” Każy, ktości kamuszak o kamuszak stuka. Nu, posłuchali posłuchali – nu, prawda.

Dalej łąpią ryba. I znowu, mówi, i to tak mocno stuka, mówi, kamień w kamień. Tak mówi, im strach taki zrobił sia, w nocy tam było, z wieczora, ale że już taki strach zrobił sia. Za wszystkie swoje, za fanar, za dzban tam, za co i poszli du chaty. Strach wzięło sia.

– *Nic nie zdarzyło sia więcej?*

– Nic, nic tam więcej nie było. Ale tak gadali.

– *A innym ludziom nic tam nie było?*

– Nie, nie słyszała nic.

P. Kopylninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Jadvyga Višnevskaja-Jodko ir Stanislav Jodko, kilęs iš Papiškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

Rybokų griova yra Neries dešiniąjame krante, tiesiai priešais Kopylninkų-Vałą Vestuvių akmenis upėje.

M i t k i š k ė s

143. [**Akmuo su pėdomis.** Pradėjus jį skaldyti, pasirodė kraujas.]

Kołu Grabijałów gdzie jest, jego chcieli przy sowieckiej włości rozerwać, zaczęli klukać, zaczął krew pokazywać sie.

– *Jaki tam kamień?*

– Kamień, o tak mówi.

– *Prosty kamień?*

– Od łuczyku, od łuczyku kamień taki stoi. I jego tam chcieli rozerwać, wywieźć. Nu i zaczęli tam jego dziurkować, zaczął krew pokazywać sie. Tam niektóre jechali na odpust, jako modlić sie. To wie, gdzie Grabijały, tam koło Kozakiszek, tam może być przeciw Kiernowa.

P. Geležių Antakalnai, Sudervės seniūn., Vilniaus r. – Vladislav Jodka, 76 m., kilęs iš Gulaičių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Žr. 39 nr. komentarą.

144. [**Akmuo su pėdomis.** Ant jo yra Pono Jėzaus pėdsakas. Eidavo melstis tenai.]

Za Wilią, za Wilią, do Mitkiszek tam. Tam w Mitkiszkach był wielki kamień taki, i na tym kamieniu kto to czy wykuł tam co tam, czy Pana Jezusa ślad. Chodzili tam, modlili się do jęgo nawet <...>.

P. Rokiškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Adam Pilecki, 76 m., kilęs iš Padvarių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

145. [Akmuo su pėdomis. Visas kaimas pavasarį per Devintines persikeldavo per Nerį ir eidavo melstis prie akmens su Dievo Motinos pėda. Tas akmuo buvo paimtas į malūną, bet naktį grįžo atgal, tai daugiau jo ir nebejudino.]

Chodzili my z mamą, nas wszystkie, wioska cała szedła do Wilii, tam człowiek jak przewoził, nazywał się Grzegorz. On przewoził nas naprzeciw kamienia tego, nu i my pójdzim do tego kamienia w Mitkiszkach, gdzie modlili się, kto jak umiał, i wszystkie zaraz modlili się, litania do Matki Boskiej, to tam śpiewali Serdeczna Matko, bo kto jak umiał pieśni śpiewali.

I opowiadali tam starsze te ludzi, ichna tam, która żyli, taka kobieta przysłała i mówi: „Tak, ten kamień, mówi, on cudowny, patrzajcie, tu śladek Matki Boskiej”. Prawda, tak i było, tam co mechem zarosszy – obskobali tam, już śladek tam Matki Boskiej. A tak jak trzyletniego dzieciuczka, taki niewielki. Nu i mówi, ten kamień był zabrany do młynu. Tam Młynak nazywali, kołu Sukry stał ten Młynak taki. Nu i do tego młynka, a potem odeszed pośle nocy nazad, to jęgo już i nie ruchali.

– *Kamień sam odeszed?*

– Sam kamień odeszed, wielki kamień, wie, tam kilka ton. Nu i zestawili tam, krzyż postawili kołu tego kamieniu i ogródzili ogródczek taki, tam brzozków nasadzili. Nu i teraz brzożki widać stoją.

– *A jak mówili, skąd ta stopa taka znalazła się?*

– To tak opowiadali, że ten Matki Boskiej śladek <...>. Mówi, kamień odeszed, za to Matki Boskiej ślad.

– *A kiedy chodzili modlić się, czy wiosną, czy jesienią, jak?*

– Wiosną. Już nie taka była i wiosna, jaka to była pora. Łubinek kwitni, to musi w czerwcu. W czerwcu chodzili. Na Dziewiętnika, [też] jak Wielkanoc chodzi, tak i te Dziewiętnik była już później, no to chodzili, pamiętam sama, że chodzili.

– *A czemu modlili się koło kamienia, czy on pomagał jakoś?*

– No to każdy chciał zdrowia, żeby Pan Bóg dałby, czy Matka Boska już, że modlili się do Matki Boskiej, do tego śladuka. No i tam krzyż był, męka Pana Jezusa.

– *Ale była jaka mowa, że on pomaga?*

– Pomaga, tak. Gadali, że już tu pomagał to ut tego, to od gardła bolenia, to od nogi, to... ot tam zęby żeby nie boleli, tak.

– *A może co łożyli na kamień?*

– Jak przy mnie, to nic nie kładli, nie widziałam.

– *Kwiatki jakie, czy co...?*

– Kwiatki to tak, kwiatki kładli tam kołu kamienia, bukieciki stawili. Wianeczki tam obłoży taki <...>.

P. Padvarių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Teodora Pilecka-Pilecka, 70 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Naujoji Rėva

146. [**Piliakalnis**. Bijojo eiti, nes ten mirusiųjų vėlės.]

[Pop nazywa się.] Lękali się, bo tam duszy martwe.

P. Šilėnų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Janina Tatol-Michalkievič, 75 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Piliakalnis, vadinamas Rusų Bažnyčia, yra Neries dešiniajame krante. Iš šlaitų vietomis kyšo konglomerato uolos. Piliakalnis netyrinėtas.

147. [**Piliakalnis**. Kadaise ten stovėjo rusų bažnyčia, dar matėsi jos pamatai.]

Mówili, tutaj był kościół. I teraz jak on... piliakalnis ten zrobili, tam był kościół. Tam sto pięćdziesiąt lat, jak był ten kościół i te podmurówki my widzieli. My do dziadźki jeździli, dziadźka mówił, że ten kościół kiedyś [stał]. On może trochę pamiętał, może babci jego byli, może mówili. Ten kościół, mówi, tam był ruski kościół, ruski kościół. Przychodzili i modlili się, wszystko tam było ładnie, a potem, wie, taka góra, nikt nie robił, lasów nie piłował, ni co i powyrastali takie sosny. Jeden raz, no niedawno tutaj, niedawno, za Litwą, jak podnieła się burza, to ta góra do Wilii poszła, i te sosny, o takie, wszystkie <...>.

P. Šilėnų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Bronislava Voicechovska-Voicechovska, 78 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

148. [**Piliakalnis**. Senelis matė procesiją einant ir rusiškai giedant.]

O tym Piliakalnisie? Mówili, jak ja z ojcem chodził tam i kosić, nosił grabli, że „ruski kościół”. „A czemu, ja pytam, nie polski ten kościół?” A gdzie litewski kościół? Jak teraz, mówi, że Litwa. Tak moj ojciec mówi, tak mnie mój tata mówił, tak i ja mówię: „ruski kościół”.

– *Dawniej był tam ruski kościół?*

– Czy on tam był, czy nie był. No jaż nie wiem, ale tipo, musi i był, bo mówił, jak poszli kosić, moj tata z swoim tatom, nu dziadukiem, i krugom szła procesja [z] tej góry, w dół góry, szła procesja. Oni mówili, że widzieli. Ojciec i z dziadkiem, ale jak ujrzeli, przeżegnali, i znikło wszystko. Procesja, tipo, chorągwi, tam wszystko. Po rosyjsku <...>.

– *A dwie palki dokąd sunęli?*

– Do środka tego Piliakalnis.

– *Tam jama była?*

– Nie była jama, ale wot tak w ziemia. I lekko szło, jedna pałka zasunął, potem ta druga, jakiści trzy metry będą. Ale tam jeżeli cokolek stało, to żesz tym porem obwaliło sie. Może taka góra, ale jak raz i wieża taka. Tam co to jest takiś. Stary tam fundament, ili co tam wie?

P. Naujosios Rėvos k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Stanislav Šakievič, 67 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

149. [**Piliakalnis.** Aplink rusų bažnyčią procesija ėjo giedodama.]

Jak teraz ten Pilniakalnis, to był ruski kościół, ruski kościół, ruski kościół. Ja jak pasła krowy, tam taka góra, taka wrodi i podobna, że tam kościół. I naukoło tej góry byli takie ścieżki wybita, naukoło tej góry. To kiedyś babcia moja mówiła, czy, mówi, prawda, to jeszcze babci też ktości musi mówił, że tam naukoło tego ruskiego kościoła procesja chodziła. A jak, mówi, pójdziesz tam blisko, wtedy, mówi, przepada ta procesja. Kościelna [procesja] ruska. Nazywali Ruski Kościół, to ruska. To mówi, tam jakiści cud może wrodzie był.

Mówi, śpiewają, chodzą, wszystko, jak tyko przyjdą, kto tam już, mówi, przyjdą blisko, chce zobaczyć, mówi, a nikogo nie ma, tyko ścieżki.

– *A tym ludziom nic takiego tam złego nie było?*

– Nie, nie było, i potem i krowy paśli, wszystko.

– *Nie bali sie tam paść?*

– Nu jakiś takie przeciwnie, mówi, że to przepada. Chodzą, chodzą, chodzą – przepadną, już tak dziko.

Tam jakiś cymant wkopany, tam na tym, tam taka długa góra, a tu taki czubak wrodi, i na tym czubku był cymant, kamieni.

– *To mówili, że na tej górze był ten kościół, jak?*

– Tak tak. Na tej górze, a tam po błotach tam rojsta, bagna, ja nie wiem, ci tam kiedyś tak było <...>.

P. Naujosios Rėvos k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Vladislava Sokolovska-Jodeliuk, 70 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

150. [**Piliakalnis.** Tėvas, mažas būdamas, matė procesiją, ėjo ir Dievo Motina, melsvai apsirengusi. Senelis nieko negalėjo matyti. Procesiją net takai buvo ištrypti ant kalno.]

Ojciec tak mówił, że jak on był kiedyś mały, jemu było siedam lat, od małych lat pas krowy. I on pas krowy z swoim ojcem. I przy tam, okurat takie Łyse Góry jest, w tym Piliakalnis. I tam, w tym, „Popy” nazywali jeszcze tą miejscowość, i tam on pas krowy z swym ojcem. I pewnego razu, znaczy, idą (tam ludzi też mówili tam, czy pokazuje sie tam coś), i on widzi znaczy, krowy też widzieli, że to szła taka kościelna procesja w tym miejscu tam.

– Ja widzę, idzi taka młoda piękna panna w błękitnej sukience, wot tak jak Matka Boska, mówi, taka ładna. I znaczty idzi cała procesja, chorągwi niosa, tak idzi jak kościelna procesja.

Mówi [mój ojciec], ja mówię do [swojego] ojca:

– Tata, tata, zobacz, tuż procesja idzi.

On mówi:

– Co ty mówisz, ja nikogo nie nigdy nie widzę.

Ojciec nie widział tej procesji. A mój ojciec, będąc mały takim chłopakiem, i mówi, krowy te uszy tak postawili, uciekają, uciekają do krzaku. Krowy widzieli, żywiola. Mój ojciec widział, a ojca ojciec nie widział.

– *A jak tam śpiewali, czy co?*

– Tak. Tak, słyszał ojciec.

– *Na górze co tam jest?*

– No tam tak, tam jest góra, ta co Pilakalnis ja mówię, że tam był kiedyś ruski kościół. Dużo lat temu nazad.

– *Nie mówili, że tam wydeptana ścieżki byli?*

– Tak, tak <...>.

P. Saidžią k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Anna Šakevič-Pašluostienė, 59 m., kilusi iš Naujosios Rėvos k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Padvariai

151. [**Koplyčios kalnas**. Ten stovėjo koplyčia, joje meldavosi nekrikštyti lietuviai. Jie tikėjo į perkūniją, turėjo koki ten tikėjimą. Vėliau koplyčią perkėlė į Kernavę.]

Była kapliczka i kości byli nawet. Kiedyści, to wie, Litwa była, na razie niekrzczone byli. O tak w Kiernowie stoi ta kapliczka, o to jak na Siemieniszki iść. To z tej Kaplicznej góry tak i nazwana. Bo tam stała ta kapliczka i tam chowali. Boże, pani, tam spelzszy. A Jezu, musi trzecia część zostawsza sia też, tam my dzieciaki byli. Ale za taka góra mnie tyłek odpowiedział. Mama jak przejechała trzy razy tak tatki wojskową. Pójdzim, zbierzmy sia my, taki żwir ładny, zbierzmy takich kamuszków jest, cegiełków. Nu i pójdzim my, ale już nado krad sia, to jak skoczmy do tego żwiru, aż o tak. I skakami na wiosna. To taka noga bywszych ludzi, to już my dzieciaki, no już byli lat po siedem, tak po osiem. Weźmi... jak nazywami, wo z tego miejsca, to my to wo, do tego miejsca*.

– *To nie bali sie brać tych kości?*

– Nic, to grube, takie zdorowienne – mówi – dużo kto tam i główek [znalazł], a my to nie. Byli, skaczmy. Ach Boże, nieokuratnie skoczysz, tak jak Wilia, wiosna, tak pójdzisz w wodę. Kto to, nie pamiętam, zobaczył, mówi, wiesz co, kobieta, po tyłku daj. Czy prawda, mówi, wo moj braciszek nie chce mnie wydać. Mama słyszała, jak jej wołali te starsze, mówi, tam ta Kaplica, skaka. Przyszłam ja, dała mama podjeść obiad, nic. Ale jakci patrzy na mnie taka sroga już. Coś takie nie

* Rodo, kad kaulas buvęs iki peties.

taka. Podjadłam ja wszystko, zupa. „Gdzie byłaś?” – pyta się mama. Ja mówię, tu z dziećmi bawili się. Już ja tak czuję, pani, że już to będzie łaźnia do mnie.

A tu co stoi, to nazywamy my Kaplica. Wo tutaj nieboszczyków, i modlili się, wie, każdy po swojemu, modlił się kiedyś.

– *A to tutaj modlili się?*

– Modlili się te Litwiny. Wie, byli kiedyś, wiarę każdy też miał. To w grzmot tam, to w jakie... Wszystko jedno mieli wiara jakaśkolek. A potem już z Jadwigą żenili się król, po polsku to Jagiełło, a po litewsku... To oni tutaj pokrzycili Litwa, to już oni wtedy tutaj zaczęli, wie, krzycić, poszli do wiary. I ten był pan w Kiernówku już. Jak zaczęła góra spęłzać, tak i ot tutaj tak spęłza każda wiosna, powiedział tak. Zabirajcie ta kapliczka, ona przyda się dla was tam. A na co przyda się. Tu koni naczepili, zrobili sani takie i zaciągnęli do Kiernowa. To tam jak była cholerynka, to i mama moja widziała, że mówili. Potem była ta, jak że ona, szkarlatyna, to ja, pani. To nawet tak, jeden umrzy, tego stawi do tej trupiorenki, drugiego już przyważają, we dwóch zrazu tak stawi. Tut ona już była zapuszczona.

A dawniej, mówi, byli durne ludzi, o zrobiona, ćwiek swojej roboty, i ten gładki węgielek. Mówi, byli głupie ludzi kiedyś. To ona, tam o, była zapuszczona. Teraz przy sowietach przy kościele była. To teraz poprawiona.

P. Rokiškų k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Michalina Griškėvič, 77 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žmonės visuotina i teigia, kad koplyčia iš Koplyčios kalno buvusi perkelta į Kernavę. Tačiau to nepatvirtina istorijos dokumentai (žr. Algirdas Baliulis. Iš Kernavės praeities, kn.: *Musninkai. Kernavė. Čiobiškis*, Vilnius, 2005, p. 171).

Taip pat žr. 45 nr. komentarą.

152. [**Koplyčios kalnas**. Ganė žmogus naktį arklį ir užmigo ant pievos, užsiklojęs miline. Kažkas jį pažadino ir liepė keltis, o kitoje vietoje atsigulus, niekas nebetrukdė. Moterisrovė grikius ir matė, kaip aukšta panelė nuėjo iki skardžio, nušoko ir dingo.]

Koni tam pas na tej Kaplicy. Na tym miejscu tam taka jamka była na naszym sznurze bywszym, tam nasz sznur. A ta Kaplica, Kaplica nazywała się. A Kaplica przewawszy byli, że ona stała, rozumie, co w Kiernowie przewieźli jej, ona tu długo stała na naszym sznurze, tam postawiona była, tam przewzana Kaplica, znaczy, Kapliczne sznury nazywaliś. Nu i ten człowiek pas konia. On zasnął tak, jermakiem takim przerzucił się i leży, i spał. Zasnął, mówi, przychodzi, mówi:

– Wstawaj, czego tutaj leżysz – tak wot mówi. Ja, mówi, głowa podniósł, mówi, oglanął się – koń chodzi, nikogo nie ma. I znowu położył się, drzemi.

– Ja ciebie – mówi – wstawaj, czego tutaj leżysz. A, mówi, musi marzy się mnie, czy co, mówi, ja i nadal leżę. Przyszła na mnie, jak targni, mówi, za ten jermak, mówi, ja i skoczył. Ja odeszed z tego miejsca, mówi, położył się tam dalej za koniem. Kiedy za koniem, mówi, wtenczas już, mówi, i nic, normalnie, mówi.

– *Co tam targali, a na innym miejscu nie?*

– Tam, mówi, pochowana byli tam, widzi, pochowana mówi że tego. Tam był sklep, i tam jakiś dawniejsza panowie jakie tam, cary pochowana tam byli. Zato, mówi, tam takie o że strachi pokazywali sie tam, opowiadali. I potem ta kobieta, co była ona... I ona tam, jej sznur był przy naszym sznurze, gdzie ta Kaplica nazywali, gdzie ten sklep. Ona tam gryka rywała na kolanach, mówi. Rywała gryka, mówi, i podjęła, mówi, głowa, ot jakaś panienka, wysoka wysoka panienka, chodzi, mówi, na wysokich, mówi, pantoflach, mówi, na ten samy kręt. Popatrzyłam, ot, mówi, ona, a ona niedaleko, mówi, ja tylko gryka rwa. Wot z tego krętu, mówi, wot, mówi, skoczyła. Skoczyła, tak i mówi, ja prędko, mówi, wleciała na ta góra, mówi, gdzie ona, ona musi poszła, gdzie do rzeki musi tam pójdzi w doł. Tam dalej już idzi rzeka, ale tam obryw taki wielki był. Zginęła, mówi, jak w ogniu, mówi, i zginęła.

– *To taka człowiek czy postać była?*

– To była... damska, jak panienka, ale ona w damska odzieniu... pantofelki na wysokich kabłukach, mówi. I spacerui tam, gdzie kaplica tam stawszy, poza tym miejscu. To ona, tam takie rowelki wryte, i skoczyła, mówi, w doł. A prędko, mówi, poleciałem, popatrze – a kto tam. Zginęła raptem, mówi, i zginęła.

P. Padvarių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Francišek Šalkovski, 75 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

153. [**Koplyčios kalnas**. Labai didelį žmonių kapai buvo, nes kaulai baisiai dideli. Ganant arklį prigulė, tai atėjo melsvai apsirengusi panelė žadinti, neleido miegoti. Matė prie kalno skraidant raudoną lyg auksinas paukštelį. Norėjo lazda trenkti, kad auksas pabirtų, bet jis dingo.]

Koło Kaplicznej Góry to tam stała kiernowska czarna [kaplica], teraz ona już ubita deszczułków. Stała kaplica, osiemkantna taka, siekierą zrobiona, była ładna kaplica. I ona tam była na tej Kaplicznej Górze, i tam byli wymurowane z czerwonych cegłów pieczary takie, i potem jak znieśli ta kaplica, to już oni nie przy mojej pamięci, ale opowiadali to starsze ludzi. To jeszcze szukali złota. Czarepy te wykaczali sie tam, to głowa wyleci, jak piasek tak sypał sia.

– *A jak mówili, tam czyje te mogiły byli?*

– Tam już wielkich ludzi byli, bo jak ta łydka ta przyłożysz o kość, to mówi, aż do pasa. Takie ludzi byli wielkie, jak mnie opowiadali już starsze ode mnie (tam i ojciec tam, tam jeszcze takie starsze). No to tak mówili, że to bardzo wielkie ludzi byli.

I tam jeden człowiek pas konia, mówi, że nie można było upaść. Położy sie, leży, to przychodzi panienka taka, w niebieskiej sukni, długie włosy, i budzi, że tutaj nie można spać. On przeczni sie, nu i nie ma tej panienki, i znowuż położy sie w druga miejsca. Opiat' ta przychodzi panienka jego pędzać, że tutaj nie można spać. To było prawda, bo ten dziad to też już umarszy, Pałdawski taki był tutaj. Nu i on tak opowiadał, a co tam było, to ja tego nie wiem.

A potem jeden dziad tutaj Tkacz był przezwany (jak dużo Pileckich, to Tkacz). No to ten Tkacz, tam jego sznur był, chodził tak daleko, blisko Kaplica, ale nisko do dołu tak. Nu i tam olchi takie wielkie, da nu latać czerwony bałwaniuk jakiści, jak ptaszka, a czerwony taki jak złotnik. On mówi, ja i tak, i tak popatrz, nu lata ten. Mówi, trzeba wzięści pałka i dać po im. Rozsypi się, to będzie złota moja. No a póki pałka, póki co, i zginął jemu ten bałwaniuk. Jak tam było, czy prawda. Musi prawda, kiedy tak stare ludzi nie powinno łąć. Oni tak opowiadali, to i ja tak wam mówię. A co tam było, to nie wiem.

P. Padvarių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Teodora Pilecka-Pilecka, 70 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

154. [**Šaltinis prie Kernavėlės ežero.** Teka prieš saulę, įteka į ežerėlį. Eidavo akių plautis, nes šaltinio vanduo akis gydo.]

U nas koło jeziorka naszego i płynie rzeczka przeciw słońca. Tam taka płynęła woda, tam musi już przestała i płynąć. To tam chodzili oczy myć, brali ta woda, że bardzo ona leczy oczy.

Koło kiernowszczenego [jeziorka].

– *Z której strony tam płynęła ta woda?*

– Gdzie teraz kariera, na drugiej stronie tam, z krzaków tych. Nie było krzaków tam, była łąka, i tam płynęła woda ta.

P. Padvarių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Teodora Pilecka-Pilecka, 70 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Šaltinis tryško Padvarinio ežero šiaurės vakarų pakrantėje, pelkėtoje lomoje. Neprižiūrimas sunyko (?).

P a n e r i a i

155. [**Koplyčios kalnas**]

Čia pasirodydavo visokios dvasios. Čia, į tą Koplyčios kalną. Katinai, žmonės su maišeliais, su turtais, su auksais. [Pasakoja, kad] tie katinai čia atseit daug kam pasirodė, bet gal įgąsdinti žmonės...

– *Ką sakydavo, ką reiškia tas katinas?*

– Kad iš po koju [išnirdavo] ir kniauksėdavo... ir nusiridendavo.

– *Kaip aiškindavo, ką reiškia?*

– Velnias. [Ten] atseit užkasti pinigai.

– *Nebandė surasti?*

– Bandė kaip ten <...>, bet aš jau neprisimenu.

Žmogus su maišiuku – [vadinasi, ten] buvo užkastas lobis, ėjo ieškot to lobio.

P. Vilnius – Liucija Jodkaitė-Steponavičienė, 61 m., kilusi iš Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žemėlapyje (M 1 : 10 000) I. Stankevičiūtė kalną nurodė Neries kairiojo kranto aukštumoje (kyšulyje), 0,7 km į šiaurės rytus nuo Panerių dvaro pastatų. Tikslėsių duomenų apie jį nėra.

Už 0,25 km į pietus (kitapus upelio griovos) yra Gojumi vadinamas mišku apaugęs aukštumos kyšulys.

156. [Koplyčios kalnas]

Mama (gal ji kokias žemes kasė ar ką rinko), kad mama rado kaulą. Paspyrė tą kaulą ir susapnavo naktį, kad atėjo [pas ją] labai graži pana ir sako: „Nespardyk manęs!“

Tai mama nuėjo ir užkasė tą kaulą. Čia buvę kapai ir stovėjusi koplyčia, ir aiškina, kad buvę variniai laiptai. Kad kapai, tai iš tikrųjų. Ir ten, kur Klimienė gyvena, irgi kapai buvę, jų namas ant kapų.

P. Vilnius – Liucija Jodkaitė-Steponavičienė, 61 m., kilusi iš Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

157. [Koplyčios kalnas]

Labai seniai ten laidojosi ponai, buvo mūrinė koplyčia. Kasdami [žmonės] rasdavo ginklų, kaulų. Kaimynas ten kasė ir ėmė plytas. Į kalną nuo Juravičiaus namo buvo vingiuoti variniai laiptai, [jų] žymė dar matosi. Paneriuose kalba, kad ir Klimienės namas stovi ant senų kapinių, rasdavo kaulų.

– *Kodėl vadina Koplyčia?*

– Kad anksčiau ten laidojosi ponai, grafai tokie. Gal ir buvo koplyčia, tai mes nežinom, bet ten toks labai gražus kalnas toks. Jis, rodos, supiltas ten.

Sakė, kad ejo ten laiptai, jie ejo čia nuo pakalnio, nuo Juravičo. Sakė, kad avariniai* laiptai buvo. Aš tai jų jau nemačiau. Tik tai va tokios, vingriai tokie, lyg tai kad ten takas buvęs koks. Ba ten buvo miškas, a paskui tą mišką iškirto, i paskui vėl ataugo miškas. Labai daug metų.

P. Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Alena Klimaitė-Klimienė, Prano, 80 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m. U. pst. Pateikėjos tėvas kilęs iš Panerių, jo sodyba buvo šalia Koplyčios kalno.

* variniai.

P a p i š k ė s

158. [Baltasis akmuo. Žmonės labai skendo tvenkinyje prie Baltojo akmens.]

Bardzo ludzi topili sie w tym prudeczku koło Białego Kamienia.

P. Čekoniškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Irena Višnievska-Sinkievič, 71 m., kilusi iš Koplyčninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r., vėliau gyveno Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Akmuo yra kelio Vilnius–Sudervė šeštajame kilometre, pietinėje pakelėje. Šioje vietoje telkšo netaisyklingos formos ežerėlis, o akmuo guli jo pietiniame krante, pušimis apaugusios nedidelės kalvos papėdėje.

Taip pat žr. LTR 6489(98).

159. [Baltasis akmuo]

Akmuo yra ant kūdros kranto. Kodėl akmenį vadino Baltu, nežino. Patys mato, kad jis ne baltas, bet visada vadino „Biały“, „kołu Białego“.

Pro šalį ėjęs Vilniaus plentas buvo žemesnis ir šioje vietoje pavasariais buvo labai klampu, arkliai skęsdavo. Ta kūdra labai keista, nes kas 10 metų tapdavo gili ir pilna vandens, o po 10 metų vėl išdžiūdavo, likdavo tik pelkutė, kurią žmonės šienaudavo. Per pateikėjo gyvenimą vanduo dingo 3–4 kartus. Kai būdavo daug vandens, plaukiodavo su valtimi, žvejodavo, čia žydėdavo baltos lelijos, o po to, kai vanduo dingdavo, šienaudavo.

Apie 1966–1967 metus vanduo buvo dingęs, beveik visai nebuvo. Apie 1985 metus jo buvo daug, ten eidavo maudytis. Dabar jau keletas metų, kai vėl dingo. Pateikėjo mama sakydavo, kad sėniai kalba, kad „na bieda woda przepada, przed wojną“.

P. Papiškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Edvard Bovgerd, 66 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m. U. pst. Pateikėjas labai sunkiai kalba, pasakojimo turinys perteiktas lietuviškai, rašant ranka.

160. [Dubelės. Naktį važiavo Markievičius iš Vilniaus, sutiko žmogų su skrybėle ir paėmė jį pavėžėti. Žiūri, kad jo pirštai su aštriais nagais, ir uodega yra. Vos tik Markievičius pasakė: „Koks tu man kūmas, velnie“, ir tas dingo.]

No tak było. Jechał człowiek późno z Wilna, jechał. I był wypiswszy. On nazywał się Markieicz ten człowiek, i był wypiswszy on. Nu ot on jedzi, byli Dubiały nazywali się tam w Papiszkach, Dubiały – kusty takie, olchi tam rośli takie, zarośniaki. I przez te Dubiały szła droga. Nu ot, ten człowiek jedzi przez te Dubiały, przez te zarośniaki, tam droga była. Spotyka jego człowiek w kapieluszu, z kaureczką [?], spotyka i każy: „Kum, podwiezi ty mnie” (do tego człowieka, do Markiejcza – „podwiezi mnie”). „Nu-ka siadaj.” Nu on siąd na woz du jego, i ten pudwozi jego. On patrzy, co to na jego, jego na rękach takie pazury jak u psa, ostre ostre pazury. Potem przypatrui się na jego, patrzy – z tyłu ogon, mówi, jest. To kaže: „Jaki ty mnie, czort, kum”. On [Markiewicz] jemu tyko, mówi, plaść po mordzie, i [czort] przepad.

– *I nic więcej?*

– Nic więcej. Nu, on zachochotał i przepad, i nie ma tego kuma. „Kum, podwiezi” – każy.

P. Kopyčninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Jadvyga Višnevskaja-Jodko ir Stanislav Jodko, kilęs iš Papiškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2003 m. U. pst. Dubelių krūmai yra prie Baltojo akmens.

Tikslesnių duomenų apie šią vietą nėra.

161. [**Dubelės.** Ėjo moteris ankstų rytą į Vilnių ir jai priešais išsoko višta. Norėjo moteris ją sugauti. Višta moteriškę vedžiojo po krūmus, kolei nuvedė iki raisto ir nuplaukė.]

Przez te same Dubiały, krzaczki takie, droga była. Szedła kubieta z Papiszek du Wilna. I rano szedła. I patrzy – naprzód jej wyskoczyła kura. Ona tu jej chce złapać, ona du jej... A tam dalej była błota taka, bagna była, błota w tych krzakach. Ona tu jej chce złapać ta kura. Ona: „Koko koko koko”, i do krzaków dalej, dalej, a ta kubieta za jej, za jej. I ona przyprowadziła jej aż du tego błotu, du tego rojstu, du tej wody. I sama du tej wody i popłyła, to gdzież ona pójdzi ta kubieta du wody.

P. Kopyčnickų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Jadvyga Višnevska-Jodko ir Stanislav Jodko, kilęs iš Papiškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

162. [**Akmuo.** Dvyliktą nakties lauke ant akmens kažkas plakdavo dalgį.]

W Papiszkach prost pole nazywała sia. Na polu tam dom, pole taka była. I tak w nocy, gudzina tak piersza dwunasta, i slyszu tylku – kosa klepi tam. Tyku „tach tach tach tach tach”. Na kamieniu takim klepi kosa, i to tak slychać, mówi, tak pewnie klepi „tach tach tach tach tach tach tach”. Kosa klepi na tym kamieniu. Nic nie widzieli, tyko slychać.

P. Kopyčnickų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Jadvyga Višnevska-Jodko ir Stanislav Jodko, kilęs iš Papiškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

Tikslesnių duomenų apie šią vietą nėra.

163. [**Brasta per Kopyltėlės upelį.** Ėjo į Bieliūnus pirtin per griovą, kur buvo užmuštas ir pakastas arkliavagis čigonas. Ties brasta pamatė stovint didelį juodą šešėlį.]

Z Papiszek Zdanowicz kiedys taki, chodzili oni z žoną du Białun du łažni, bo on z Białun przyszedzsy był na dom do Papiszek. Chodzili du łažni. I tu była taka droga przez Wainiužyski row, przez łąka na prostego. A w tym rowie kiedys Cygani byli ukradszy konia. Dopędzili tych Cyganów, i Cygana jednego zabili, i du tego rowu tam zapakowali du bagny tej. Oto jak idzisz, tam taka kładka była przez rzeka, i jak idzisz przez ta kładka, gdzie tego Cygana zabili, to i stoi. Ale to taki wielki człowik ten stoi. Ile widać, już stoi. Taki cień, ale wielki wielki i cień stoi. To dla ich tak wydawał sia.

P. Kopyčnickų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Jadvyga Višnevska-Jodko ir Stanislav Jodko, kilęs iš Papiškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

Tikslesnių duomenų apie šią vietą nėra.

P y l i m a i

164. [**Martyno akmuo.** Diedukas sakė, kad arklius prie Martyno rišdavę. Dar sakė, esą tie mažesni akmenys – didžiojo vaikai.]

Marcin on <...>. Jak ja wszystko tutaj, tu był dziaduk taki, to łąka była, teraz krzakami zarosły. Dziaduk mówił, to pytają, gdzie koni wiążają, to „koło Marcina”. I wot Marcin, i potem.

– *Czemu Marcinem nazwany?*

– My nie pytali się jego. Marcin i Marcin, tak potem zato mówili, że tam te dzieci jego, wszystkie kamuszki święte <...>. Wielki kamień jest, i takich kamuszków wo jak drob' do jego. No i tak siedzą te kamieni, czy tam wyrosły tak, czy tam złożone, to już tego dzieci tego kamienia <...>.

P. Pylimų k., Sudervės seniūn., Vilniaus r. – Veronika Chmieliewska-Satkievič, 72 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Akmenų grupė yra 0,2 km į šiaurės vakarus nuo kelio Rastinėnai–Pylimai, 0,14 km į šiaurės rytus nuo M. Statkevič sodybos, dešiniajame Bindros upelio krante. Ta pati akmenų grupė laikoma suakmenėjusiais vestuviniškais (*Wesele*; I. Stankevičiūtės duomenys).

Taip pat žr. Jonas Trinkūnas. Dūkštų senovė, kn.: *Rytų Lietuva: Istorija, kultūra, kalba*, Vilnius, 1992, p. 213; LTR 6489(57).

P u g a i n i a i

165. [**Akmuo, vadinamas Šventu.** Akmuo, šalia esantis užutekis, pakrantė – viskas buvo vadinama Šventu. Rožinį rado ant akmens, todėl taip ir pavadino.]

Nazywali Święty, nu i tamta miejsca, koło brzegu to on nie tak daleko, wiele tam, trzysto wyżej. To i wszystko.

– *I na brzegu też nazywali, że święta miejsce?*

– Tak. Święta бухта, nu, бухта taka, otwoj, otwoj [?], nu, бухта [ten brzeg] nazywają. <...> Na wodzie, koło tego brzegu ten kamień.

– *Tam gdzie ta sola jest, tak?*

– Tak.

– *A czemu nazwali, że Święty?*

– Różaniec naleźli, czy co, tak mówili.

– *A przy was naleźli, czy już mówili tak?*

– Nie, nie przy mnie. Boże, sto lat temu nazad, więcej.

– *A skąd ten różaniec mog znaleźć sie, jak mówili?*

– Skąd, jak rożańcy, to i dziś jest. Woda przyniosła.

– *Skąd?*

– Z góry, jak to mówi się zbliz, nie płyni. Różne wypadki bywają w wodzie. Jeden raz to mój syn tu z siostry synem wyjechali, puścili siatka na tamtej stronie, wybierają siatka – jeszcze dwadzieście pięć rubli złowili.

P. Šiurmonių k., Sudervės seniūn., Vilniaus r. – Stanislav Šakievič, 82 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žr. 53 nr. komentarą.

166. [Akmenys, vadinami Šventu ir Karvute. Kaip karvutė melžiama duoda pieno, taip ten nuplaukęs žuvis sugausi.]

A stary wszystko: „O tutaj Świąty, tam Karowka jest kamień, nazywa się”. Toż stary nazywał Karowka, tam dalej. A tu Świąty.

– A czemu nazywali Świąty?

– A co ja bardzo wiem, nu jak pojedzi, stary jeździł mój też na ryba, powiem. No to: „Ja jada koli Świąty” – ot tut wo. Bo dzieci, to wiesz, też bačka, niemłode i dzieci.

– Nie mówili czemu nazywali Świąty?

– Może i mówili. Krowka czemu, to ja troszki lepiej pamiętam. Stary to tak mówił: „Tam ryba im łowiła się” – nie tyko już tym wszystkim, no to tak, jak krowka doi się, to tam rybka jechali łović koli Krowki. Wo zato ten kamień.

– Zato Krowka, że tam dobrze łowi się?

– Łowi się rybka, łowiła się koli Krowki. Ta krowka doisz – mleka dai, to tam pojedzisz – rybka złowisz.

P. Pugainių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Irena Špak-Satkievič, 76 m., kilusi iš Kazimieriškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav., nuo 1957 m. gyvena Pugainiuose. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Karvutė (ten pat į rytų pusę – ir Povilėlis) guli Neries vagoje, didelio upės vingio į šiaurę pradžioje, apie 0,2 km į pietus nuo Apskritos vienkiemio. Didžiulis, gulintis išilgai upės tėkmės pailgas akmuo nežymiai iškilusiu viršumi.

Povilėlio vardą (*Povilėli*) užfiksavo dar 1857 m. grafo K. Tiškevičiaus ekspedicija (Konstanty Tyszkiewicz. *Wilija i jej brzegi: Pod względem hydrograficznym, historycznym, archeologicznym i etnograficznym*, Drezno, 1871, p. 285).

167. [Karvutės akmuo]

Krowka (akmuo) yra Neryje, ten visuomet žuvis gaudė. Taip vadino, nes ten daug žuvų. Kaip karvė duoda pieno, tai ten žuvis duoda. Ten būtinai sugausi.

P. Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Vytautas Klimas, 74 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

168. [Karvutės akmuo]

Tėvukas bučius darydavo, pastatydavo prie Krovkos, tai ištraukdavo pilną cirtų*. Gaudydavo ir liampredy**. Būdavo, kad apatines kelnes nusimaudavo, galus užrišdavo ir pripildavo žuvų, parnešdavo namo nuo Karvutės.

P. Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Pranciška Luskevičiūtė-Klimienė, 78 m., kilusi iš Apskritos k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

* žiobrių.

** nėges.

169. [**Pinyklos šaltinis**. Išteka iš kalno, paskui dingsta po žeme. Teka į saulę. Žmonės semdavo vandenį, juo gydėsi.]

Ja sama chodza po ta woda. Ta woda, wo idzi w ta strona, nie w ta strona, ale wo w ta strona*.

– *Do słonca?*

– Tak, tak.

– *Co ona pomaga, od czego?*

– Mówi, jak u ludzi kiedyś, wie, to teraz najwięcej duktory, a jak kiedyś, przywożą, przyjadą i proszą. To jeszcze ja chodziła pokazywać, a potem dzieci. A czy ona pomaga, co ja wiem <...>.

[Woda] idzi pod ziemie, i pod ziemie. A gdzie ona tam podziewa sie... Z góry i idzi, i idzi, i pud ziemia. Bliżej w doł ona, w doł, tak do lasu, w lesie.

I chodzili, już mówię, i wody, i nabierali ludzi wody, przychodzili. A spomagali, Bog ich [wie]. Teraz, widzisz, najwięcej duktory, a kiedyś, gdzie te.

P. Pugainių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Irena Špak-Satkievič, 76 m., kilusi iš Kazimieriškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav., nuo 1957 m. gyvena Pugainiuose. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

* Pateikėja rodo į rytų pusę.

Žemėlapyje (M 1 : 20 000) I. Stankevičiūtė Pinyklos pievą nurodė tarp Pugainių ir Ausutiškių, kairiajame Neries krante (ties upės lankstu), pamiškėje. Tikslėsnį duomenų apie šią vietą nėra.

170. [**Bražuolės upelis**. Šiaip vanduo teka iš rytų. O Bražuolės vanduo teka ne taip. Tas vanduo prieštaravo Dievui. Šis jį prakeikė ir liepė tekėti ne kaip visom upėm, ne „pagal saulę“.]

To znaczy, idzi woda tak ot wschodu, tak. To ludzi jak jechali, jak kiedyś za Polski. I tam Sziurmancy, jak nazywają. To my przejechali tam przez prom taki, pani, nu i przechodzim, patrzamy, co to za woda: i Wilia idzi, i wszystko, no na zachód. To ona [mówi]:

– Czemu wy patrzycie?

– To czemu ta woda nie idzi tak [na zachód], ale idzi tak [na wschód]?

Mówi, [ta] woda przeciwna, przed Bogiem przeciwiła sia, i Pan Bóg kazał nie tak jak wszystkim. No wot, i nam tak ciekawie [wydarzyło się].

– *Woda przeciwiła sia?*

– Przeciwiła sia przed Bogiem. Mówi: „Ty pójdzisz nie tak jak wszystkie”. Nie pójdzisz, znaczy, po słońcu, nie pójdzisz jak trzeba. I ona tu idzi.

[Tak] my zapytali sie u ludzi. Ale mówi, prawda, od dawna idzi, idzi ot tak. My patrzmy, że woda nie tak idą (wszystkie o tak, ot wschodu na zachód), a tu ona idzi o tak – na wschod, ona już przed Bogiem. Że on [Bóg] powiedział, że na wschód tak iść.

Czasami może obczarowała.

– Nie – mówi – już ona od dawna, jak ja pamiętam. Ta przeciwna była taka, za to Pan Bóg jej przeklął. Nic nie tak, bo ty uparta, powiedział, za tym takie.

P. Rokiškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Michalina Griškevič, 77 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Bražuolė – kairysis Neries intakas. Išteka prie Bražuolės kaimo, teka į šiaurę, o ties Baltamiškio geležinkelio stotimi pasuka į rytus. Likusius 7 km iki santakos šia kryptimi ir teka.

S e m e n i š k ė s

171. [Daubulių ažuolas prie tako į Klišabalę]

Per karą griuvo [tas ažuolas]. Jis buvo turbūt apie pora metrų [skersmens] tas ažuolas. Bajkos tos tokios buvo, kad prie karo, nežinau, kelintais metais, ten Pajautas buvo pasislėpęs – ten buvo jo tokia skylė. Nu, kokia apie keturis metrus.

– Medyje?

– Šitam ažuolaj.

– Ažuole skylė?

– Jis ten palipo ir įlindo. Pajautas.

– Pajautas, kas jis toks?

– Jis, nežinau... lietuviškas buvo koks. Lietuvos, seniai buvo, ba tas ažuolas tai turi gal... nežinau, kiek metų. Karas čia buvo. Jis pasislėpėsi ir... viskas ten. Ten jo ieškojo, ar kaip... Tai vo toks atsitikimas.

Dar žaliavo [medis] biškutėlį, ale čia iš apačios supuvęs, nu, tokia buvo skylė, kad kruzdelių ten buvo prilipę. Lietuviai prie ažuola... prisipažįsta ten... kaip čia jum pasakyt...

– Kas taip sakydavo?

– Nu, lenkai, taip jau jie šnekėjo.

– Sakė, kad prie to „jūsų Daubulių ažuolo“, šitaip?

– A nu. Kad visai žmonės tokie nemokinti buvo ar kaip <...>, do dėba pryzchodzili modlić sie.

P. Kernavė, Širvintų r. – Stepas Ražauskas, 76 m., kilęs iš Semeniškių k., Kernavės seniūn., Širvintų r. U. I. Stankevičiūtė ir V. Vaitkevičius 2005 m.

Žr. 62 nr. komentarą.

172. [Pajautinės ažuolas. Pasakoja, kad jam lietuviai meldavosi, ten vaikus krikštydavo. Kaimynas neidavo bažnyčion išpažinties, o išgrėždavo ažuole skylutę, išpažindavo pašnabždomis nuodėmes į ją ir užkliudavo. Sakydavęs, kad jam nereikia eiti išpažinties pas kunigą.]

Stare ludzi opowiadali, że tam Litwiny modlili sie do jego, i tam krzcili dzieci. Jak oni krzcili, to ja tego nie wiem. Musi wodą polewali pewnie. No i ja tak więcej co powie.

Sąsiad był taki przeciwny, do spowiedzi nie chciał iść, do księdza. Ale on mówi:
– Trzeba w dębie dziurka wyświdrować i wtedy – mówi – naszeptać i zakleić.
Nie trzeba – mówi – będzie iść do spowiedzi do księdza. Tak on mówił.

– *To spowiedzia tak robił, do tej dziurki?*

– No taka spowiedź robił*.

P. Padvarių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Teodora Pilecka-Pilecka, 70 m. U. I. Stankevičiūtė ir V. Vaitkevičius 2005 m.

* Pateikėja juokiasi.

Tai „alternatyvi“ švento Daubulių ąžuolo (žr. 62, 172 nr.) lokalizacija. Pasak pateikėjos (ji su Adomu Pileckiu, 76 m., kilusiu iš Padvarių k., dabar gyvenančiu Rokiškių k., parodė ąžuolo augavietę), šis medis augo Gojaus miško vakariniam pakraštyje, vadinamoje Pajautinėje (*Powiatówka*), prie nedidelės šaltiniuotos, šiaurės–pietų kryptimi einančios pailgos griovos pietinio galo.

Š i l ė n a i

173. [**Šaltinis, vadinamas Akimi.** Jautis čia nuskendo, paskui jo akis išplaukė. Dėl to taip ir pavadino šią vietą.]

Bylo błoto, krowy pašli. I poszed woł do tej łąki, i zatonął. A potem patrzą, że jego oko wypłyło. Zato i nazwali tak to miejsce.

P. Šilėnų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Andžej Satkievič, 63 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Žr. 65 nr. komentara.

174. [**Šaltinis prie bažnyčios.** Didįjį ketvirtadienį nesidairydami žmonės eidavo vandens, juo gydydavo spuogus.]

– *Jak bywało w Wielki Czwartek?*

– W Czysty Czwartek mama mówiła, żeby na ranku szłaby myć się do wschodu słońca. Do tej krynicy.

– *A wy jedna, sama byli?*

– Jeszcze brat.

– *A brata nie posyłali?*

– No tak, potem brat. Trzeba iść, żeby nie oglądać się, ni z kim nie rozmawiać.

– *Dlaczego, co to, pomaga dlaczego?*

– Może i pomaga, że nikt nie widział, by nikt nie słyszał. Nie objaśniali czemu. Wszystkie przyszczy spędzało, w ten Czysty Czwartek.

– *A w inny czas, latem, czy kiedy tam, chodzili po tą wodę?*

– Ja chodziłam cały czas. Pić. Była czysta [woda]. Teraz to zakoszona tam, a tak woda bardzo czysta. Jak ja pamiętam, już mnie to pięćdziesiąt piąty rok, to zawsze do tej krynicy.

– *Jak nazywali tę krynicę?*

– Nie pamiętam. Krynica i krynica.

P. Šilėnų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Halina Kocelovič-Danilenko, 55 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Žr. 71 nr. komentarą.

175. [Šilėnų bažnyčia. Gluosnis augo toje vietoje, kur dabar altorius, ir jame rado paveikslą po nakties (vėliau sutrūnijusį to gluosnio kelmą rado po remontuojamu altorium). Tris kartus paveikslą nešė į Sudervės bažnyčią, bet jis vis grįždavo, kol prisisapnavo žmonėms: „Nekankinkit manęs, pastatykit koplytėlę, aš čia apsigyvensiu.“ Panoro paveikslas čia likti, nes čia „stebuklinga žemė“. Per Švenčiausiosios Trejybės atlaidus į Šilėnus suvažiuodavo daug žmonių, daugelis pasveikdavo.]

Oto babcia opowiadała, jak ten obraz w ołtarzu. Babcia opowiadała, to babcia pamięta, niewielka była, ale pamięta. Tam nic nie było, taka wierzba była tu, gdzie teraz ołtarz, tak jak krzak, i mówi, po nocy, kto tam szed z rana, co tam zobaczył, że jest w wierzbie, w tym krzaku. Podeszed – aż tam obraz. I to mówi, toż ten samy obraz i dziś dnia. Wtedy cała wioska zeszła sia patrzeć, a on prosto stoi (to opowiadała już, ale ona niewielka jeszcze była). A on prosto tak w tym krzaku i stał. Nu i co, do księdza do Suderwi. Nu tak powiedział: „Przywieźcie”. Nu jak przywieźcie, obraz też cudowny, ksiądz przyjechał. Przyszła procesja z Suderwi, jaka tam była procesja, to nie wiem, tyko mówiła, że procesja. Nu i wzięli, na czym, na wozie wieźli, i powieźli do Suderwi, że tam jego postawia. Powieźli, postawili w kościele tam, modlili sie, już ksiądz święcił, wszystko. Na jutro, na ranku ten obraz znowu w tej, wo to tuż mnie bardzo wroiło sie... w tej wierzbie był. Trzy razy tak wozili, a potem przyśnił sia wszystkim wioskowym: „Nie męczcie mnie, nie woźcie, postawcie mnie tu kapliczke i ja tu zamieszkać”. Nu i poszli do księdza, tak im powiedzieli, i wtedy zrobili taka drewniana [kaplica]. Wszystkie złożyli sie. Ja tego kościołka to nie pamiętam, już przy mnie nie było jego. Ale babuńka to mówiła, że chodzili tam, ksiądz przyjeżdżał. Nu i zrobili tak ołtarz, taka jaka była możność w tej wiosce, tak. No a potem dalej więcej, zaczęli kościołek taki podstroili, aż to już przy moim, ja była w czwartym roku, to już to kościół ten zbudował sia troche więcej. To to pamiętam.

Tu ludzi byli, przychodzili, jak ja jeszcze i nie byłam tu, ja i sama na Święta Troica, na wiosna... Olany gdzie, z krzyżem procesja, w subota przed festem przychodzą, i krzyż drewniany zrobiony taki. Oni potem stawia tam gdzieś u siebie kołu kościoła. Cała nie wiadomo wiele ludzi. Też wioskowe mają miejsce im nocować, w stodołach i pościelą. Kolanami obchodzą około, niszpory byli takie cudowne bardzo, księdy przyjeżdżali. I bardzo dużo kto uznawał zdrowia, pani.

– *Od czego pomagalo?*

– Ja sama, ja sama obchodziłam kolanami trzy razy dookoła kościoła. A potem w tym ołtarzu, taka i teraz jest krągła, nu i tam łacinskie litery jakie tam jest, nu i

przyjdz i kolanami do tego dochodzi, całuje sie, i całui. Ja sama obchodziłam. A teraz, pani, nikt tam nie zwraca uwagi.

– *Czy pomagalo naprawde?*

– Nu mówi, że bardzo dużo uznawali cudów, bardzo dużo.

– *Nie mówili, to czemu do Szylan przyszed obraz?*

– Czemu, nu, jemu zachciało sie ta miejsce cudowne, zachciało sie temu obrazu <...>. I teraz jak stroili nowy ten kościół, to w ołtarzu ten pień, ale już struchniawszy.

– *Jest ten pień pod ołtarzem?*

– Tak. Ale widzieli, bo ten ołtarz stroili, zrobili wszystko, nu, mówili, już spróchniawszy, to jednak to prawda było. Już babuńka tego nie zmyślała. Nie była tam łapatucha, pluskarka żadna. Ale była niewielka ona, to tylko matka jejna chodziła z tą procesją, to ona pamięta to, ale ona nie widziała. Potem chodzili do tego, wodzili dzieci, pokazywali, że tu... Nu i potem taki sam malowali już w Suderwiu... Ważna Święta Trójca, to musi w ten dzień wyświęcali tu. W Suderwi, a tu tylko Oktawa zrubili tydzień pośle tego. A trzeba, żeby pierw tu była, a w Suderwiu Oktawa była zrobiona.

P. Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Saverin, 87 m., kilusi iš Beržiškių k., Sudervės seniūn., Vilniaus r., 1940 m. atitekėjo į Prapuolus. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žr. 70 nr. komentarą.

176. [Šilėnų bažnyčia. Paveikslas tris kartus grįžo iš Sudervės. „Ne ten bažnyčia, kur mes norim, o ten, kur Ponas Dievas nurodė.“]

Mnie ojciec tak opowiadał, że w Suderwiu była to ichna, całego to okręgu parafia. A wtenczas, mówi, że taka była objawa, że obraz Świętej Trójcy objawił się na drzewie w Szylanach, w tym miejscu, gdzie teraz kościółak. Ojciec dla mnie tak tłumaczył. A wtenczas, mówi, jego zdjęli, ten obraz, zebrali się ludzi, zdjęli ten obraz i zanieśli do Suderwi. Jego zanieśli do Suderwi, on znowu tu objawił się ten obraz. Nu jak on tu objawił się, wtedy taka już niewielka kapliczka zrubili w tym miejscu. Ona tak niewielki kościółak był. A wtenczas tam jego trocha dobudowywali taki wo, powiększyli. I w Suderwiu Święta Trójca, i tu Święta Trójca nazywa się, no to tu tak było.

– *A która jest mocniejsza?*

– Ale to bardzo szylanska najpomocna. Ale nie powiem i w Suderwiu tam, ale ja jakoś do Szylan mam.

– *A u was mówili, że szylanska ziemia święta?*

– Nu jakoś mówili, że jakoś tam byli kiedyś, że to taka święta była, że ta miejsca, znaczy się tutaj Świętej Trójcy zapodobalo się, i tutaj... tak mówili. Ten kościół, aż w Szylanach, taka dzika miejsca, nie dojechać, nie dujść. To te starsze ludzi opowiadali. Nie tam kościół, gdzie my chciemi, a tam, gdzie Pan Bóg przysłał.

P. Čekoniškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Irena Višnievskė-Sinkievič, 71 m., kilusi iš Koplyčninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r., vėliau gyveno Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

177. [Šilėnų bažnyčia. Ant nupjauto gluosnio kelmo rytą rado paveikslą. Tris kartus paveikslas grįžo iš Sudervės, todėl čia „stebuklinga žemė“. Keliais aplink bažnyčią žmonės eina.]

Jaki wstani na ranku, stoi wierzbowy pień. Tam spiłowana wierzba była i stoi obraz Przenajświętszej Trójcy na pniu. Ludzi sprzelėkli sie, do Suderwia dali sie, do księdzia. Przyszed ksiądz, procesja, zobaczyli, zabrali ten obraz do Suderwia. Posle nocy opiat' ten obraz tu w Szyłanach. Z Suderwia on uciek i opiat' w Szyłanach. I zato tam w Szyłanach ten kościół obchodzą kolanami, to cudowna miejsca. To tyko że księdzia nie ma, to ksiądz nie przyjeżdża.

– *A w którym miejscu ten pień był?*

– Tam, gdzie kościół postawiony. Tam ołtarz, w tym miejscu ołtarz postawiony i ta Trójca Najświętsza tam.

– *I festy bywali też?*

– Tak, u nas festy, u nas obchodzą kolanami. Ot teraz będzi pietnastego na Zielna, Niebowzięcia Matki Boskiej*. Kolanami obchodzą u nas koło kościoła. Kiedyści przychodzili, Boże, i z Trok, i z Olany, gdzie tam, nie wiadomo skąd idą. I wieczorami było, subota wielka, przed festem subota, tego procesja i niszpory, idą procesji, nocują ludzi. Chleba, wody wzięwszy, kto butelka mleka, nocują tu w Szyłanach, kolanami odpust, dzieci przywozili chorych tam. To było bardzo cudowna miejsca <...>.

Zrobili tam jakaś kapliczka mała, ja tego nie pamiętam. Tyko powiadali. A potem ten kościół dobudowali. Pewnaż prawda, taka cudowna miejsca.

P. Čekoniškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Irena Višnievskė-Sinkievė, 71 m., kilusi iš Kopylninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r., vėliau gyveno Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

* Žolinė.

178. [Šilėnų bažnyčia. Prieš Švenčiausiosios Trejybės atleidus procesija apeidavo keturis kaimo kryžius. Žmonių susirinkdavo iš toli, nes čia stebuklinga vieta.]

Ja dziewiatnasty rocznik, to mnie jeszcze kścili w Suderwi, a już siostry, dwudziesty trzeci rocznik, w Szyłanach krzcili. Już pośle dwadziestego roku zaczęła robić sie ta parafia i kościół odkrywał sia. Już tyko wo, plebania budowali, to ja pamiętam. Pamiętam trocha, że my tam czesali, że takie dawniej byli czesana wszystko. Trzaski nosili, tu nasza babcia jeszcze dała buchan... Dawniej chleb piekli, niedawno, w kołchozu już nie zaczęli piec. I dała buchan chleba, dała szynka ta, nu świnski kumpiaczek dała, i dla tych majstrów dawała. A kościoła ja nie pamiętam, jak, kiedy jego budowali <...>.

– *Jak obraz Pana Jezusa znalazł się?*

– Ja nie wiem, w którym [miejscu], czy sam przyszed, czy kto przynios.

– *Gdzie jego znaleźli?*

– Na drzewie tu gdzieś. Gdzie kościół.

- *W tym miejscu, gdzie kościół?*
- Tak, tak mówili, tak i ja mówię. Na drzewie naleźli. Jedna noc odnieśli z powrotem du Suderwi, na druga noc i znów, mówią, mówili, przynieśli do tego <...>.
- *Jak przyszed z Suderwia tutaj?*
- To musi zatrzymali tutaj go.
- *A gdzie jego trzymali?*
- Nie dawali parafiane, ale wszystko jedno ten.
- Zielone Świątki, wie, kiedy bywają, no to... za dwa tygodni pośle ich, kiedy przypadali pośle Wielkanocy, Zielone Świątki za siedam tygodni, i za dwa tygodni, a potem pietnastego sierpnia – Niebowzięcia. I teraz, na razie byli wykasowawszy, a teraz już znów <...>. Dawniej jak było, jak Święta Trójca, to chodzili du krzyżów, byli cztery krzyży w Szyłanach. Teraz już nie ma, znieśli, Pan Jezus teraz.
- *W którym miejscu byli te krzyży?*
- Teraz gdzie Pan Jezus... i za tymi gumnami, i tam na górę, gdzie Baniukiewicz. I chodzili przed festem we czwartek, procesja chodzili du tych krzyżów.
- *Przed Niebowzięciem?*
- Przed Bożym Ciałem, Święta Trójce. To przed tym, a przed Niebowzięciem nie chodzili.
- *A w niedziela był już ten samy fest?*
- Tak.
- *Dużo ludzi bywało?*
- A Boża, aż z Olan przychodzili. Teraz to maszynami, a kiedyś to procesja, z Olan. Daleko te Olany. A z wieczora nabiorą sia, u nas wiele nocowali. I w domie nocowali, i w stodole.
- *A czemu nawet z Olan chodzili?*
- Bo tu cudowna miejsca, kolanami koło kościoła chodzili. Liczy, że cudowne miejsce, że obraz tak znachodził sia cudem.
- *A ludziom pomagało, nie wyleczyli sie jakie tam choroby?*
- Nie wiemy, może pomagało, nie przychodziło sie, ja już nie pamiętam.
- U nas kryniców jest, wody jest. A kiedyści... tam było dziedziniec, teraz prze-rubiono wszystko, brat ten chlew zrobił u siebie. A koniem przyjeżdżali, przyjeżdżali ludzi z daleka koniem. Przyjedzi jaki człowiek, postawi tam konia, a ja idę du chlewa. Mówi: „Jak tut ludzi żyją, jak ciężko, widać. Ziemia taka niedobra, góry, kamieni, piaski te”. Ja mówię: „Ot tak i żyją. Kamienia – choć zabiejsia, wody – choć zalejsia”.

P. Šilėnų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Juzefa Kocelovič-Tatol, 76 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

179. [Akmuo su pėda. Ant akmens Pono Jėzaus ar Dievo Motinos pėdsakas. Ponas Jėzus vaikšciojo ir rodė kelią į bažnyčią. Kopyčninkų kaimo žmonės pro ten eidavo į Šilėnų bažnyčią.]

I ona [rzeczka] płynie od Ciechanowiszek, i ona płynie tam aż na Sajdzi, te na Szyłany. No to tam też byli taka bajka wypowiedziawszy, też my tam chodzili przez tą rzekę poza Sojdziami, tam na Żuromskie szli, chodzili do kościoła do Szyłan. No to ja nie wiem, to nie bajka, to prawda była musi. W samych Sojdzikach, tak jak przechodzi się tam, czuć nie do Wilii tak, do tej wielkiej rzeki. Przechodzi się rzeczka, to tam prawidłowo nie bajka była. Tam, każy, wielki kamień leżał.

– *Na polu?*

– Koło rzeki, przez rzekę przechodząc, on mechem zarosły, ten kamień taki duży, i Pana Jezusa ślad na tym kamieniu. To tam to prawidłowo nie cuda.

– *Kto wam pokazywał?*

– A my sami wiedzieli, my chodzili.

– *W tej rzeczulce?*

– Nie dochodząc do rzeki. Nie w Ciechanowiszkach, ale tam koło Sojdziami. My do kościoła chodzili. My uczyć się chodzili na tej Pierwszej Komunii, to nam tam lżej było chodzić.

– *Po rzece chodzili z Kapliczników?*

– Aha, my szedli na las, potem przez las pod przyrzeczką, na góra i...

– *Trzeba było do tego kamienia skręcać?*

– Nie trzeba skręcać, my tego niedaleko przechodzili, tak jak idźmy, wiem, że on na lewej stronie. Starsze ludzie kapliczanskie powiedzieli, że jak my chodzili (i mama, i ojciec opowiadali), że ten kamień leży. My mówim: „A czemu ten taki ślad?” Oni opowiadali, czy tam Pana Jezusa, czy tam Matki Świętej, dobrze nie pamiętam. Ale ślad był.

– *Jak oni objaśniali, jak znalazł się ten ślad?*

– No kto ich wie, jak on tam znalazł się, ja już tego nie wiem, tam już mnie nie tłumaczyli bardzo już tam. A tylko to wiem, że mówili. Jak dawno, to my patrzmy i patrzmy, to więcej ojcy liczyli do świętości, to tam Pan Jezus chodził, tam on pokazywał drogę do kościoła, tam to to. No to tak zapamiętawszy.

P. Čekoniškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Irena Višnievskā-Sinkievič, 71 m., kilusi iš Kopyčninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r., vėliau gyveno Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Kalbama apie Čekonės upelį (Neries dešinysis intakas) žemupį. Tikslėsių duomenų apie akmenį nėra. Galbūt sietinas su kitose pasakojimuose minimu pėduotuojų akmeniu (žr. 68, 69 nr.).

180. [Čekonės upelio žiotys, netoli akmens su pėda. Ugnį matydavo, rankas atimdavo toje vietoje.]

Taki Antoni, on tu przychodził do mego dziadka na rybę. Nocą zaszed, jak on zwracał się, mówi:

– Tam idziesz drugi raz, tam ogień pokaży się – mówi – przechodzi i ogień przepada. To – mówi – jak noga, czy tam ręka odbiera.

Normalny zdrowy człowiek przechodzi przez ta miejsca. Tam gdzieś koło rzeczki.

– *Jak to odbiera rękę?*

– Tak mówi, prosto tak, jak [ciągnie]. Mówi, przechodzi ta miejsca, przeżegna się tam, wszystko, potem opiat'].

– *A tak, żeby widać kogo, nie?*

– No tak, jak ogień, tipo, drugi raz z daleka, mówi, przechodzi, tam nie ma. Gdzieś jak oni tu chodzili, prosto przez rzeczkę tu gdzieś <...> trochę wyżej Wilii, on zawsze chodził. Była dobrze wydeptana ta ścieżka koło Wilii, pamiętam, a teraz już tam nikt nie chodzi.

P. Saidžiū k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Jan Džisievič, 48 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

181. [Čekonės upelio žiotys, netoli akmens su pėda. Moteris tenai pasirodydavo. Reikėjo atkasti palaikus, nukirsti galvą ir padėti prie kojų.]

Kobieta chodziła, ja też słyszałam, jakaś jakby męczennica, że chodziła. Gdzieści wo tu koło rzeki. Gdzie przechodzi się, nie koło samej Wilii. To ludzie jak późno szli, to tak i cukier, i mąka byli roztrzęsiony, to znaczy te, że wydawało się. Mnie też innym razem wydaje się. Ja co? Żegnają się.

– *Tam, gdzie kładka?*

– Tak, gdzie kładka, chyba tam. Trzeba spytać się, to ja, inne jakie miejsce, ja nie pamiętam. Ale mówili, że jakaś kobieta to chodziła <...>.

Powiedzieli [potem ludzie, że] trzeba wykopać, żeby nie zdawało się, i nie chodziłaby, odkroić [jej] głowa. A ile czasu była [ona] pochowana, nie wiem. I położyć w końcu nóg, żeby nie dostała. Potem już ona...

– *To poznali jej?*

– Tak, tak. Może to oblicze zdawało się. Koło rzeki, że mówi, cukier i mąka była rozsypana, no taka wot męczennica.

P. Šilėnų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Halina Kocelovič-Danilenko, 55 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Šventosios upė

182. [Šventosios upė. Jadvyga krikštijo lietuvius, suvarytus į Šventąją.]

– *A jak krzcila tych Litwinów Jadwiga, jak stare ludzi mówili?*

– Stare ludzie tak mówili: jak ona zawojowała Jagiełłę, już ożeniła się z nim, i ona mówi tak: „Jak chcesz, trzeba Litwa okścić. Pędzimy wszystkich do Swentoji”. (Święta rzeka tam jest na Litwie.) I do tej Świętej rzeki, i wszystkich zaraz kścili, bo ich po jednym, to bardzo długo czasu zajmi, a wszystkich jak baranów zapędzili do wody i tak kścili, o tak i było.

– *A jak wy o swoim zięciu mówicie, waszy zięci Litwiny, tak?*

– Moje obydwaj zięci Litwiny. Jak oni tu cokolek bołboczą, to ja mówię: „Idźcie, was sie [?] pędzą do Świętej rzeki kścić”*

P. Padvarių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Teodora Pilecka-Pilecka, 70 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

* Pateikėja juokiasi.

Šventoji – dešinysis Neris intakas.

Taip pat žr. *Ežeras ant milžino delno: Lietuvių liaudies padavimai*, sudarė Norbertas Vėlius, Vilnius, 1995, p. 172 (nr. 276); *Utenos krašto padavimai*, parengė Leonora Buičėnienė, Utena, 1996, p. 58–59 (nr. 108–109); LTR 1420: 1, 26; 3087(29); 6078(84); 6180(47); 7212: 38, 41.

183. [**Pagonių krikštas**. Pašventino Šventosios vandenį ir krikštijo visus kartu.]

– *O dawniejszych poganach nie mówili, że dawniej byli niekrzczone tutaj ludzi?*

– Tutaj u nas nie slychać było, tyko śmieli sie z litewskich. Że oni bardzo byli kiedyści... wierzyli w Pieruna. A potem, mówi, jak w Świętej rzece wo tutaj wo, że nie uprawowali sie księdy krzcić, to święcili woda w rzece, i kto pomył sie w tej wodzie... Kołu Ukmerge, co jest Szwentoja. I kto w tej rzece pomył sie, tam był już uświęcony, okrzczony.

– *Tak mówili?*

– Tak mówili, i tak ono i było.

– *A w Wilii nie krzcili?*

– Tutaj w Wilii to nie, bo tu nie wiem, tutaj Niaris, on niedawno pośle wojny pojawił sie, rańsze była Wilia <...>.

P. Adomčiškių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Zenon Jodka, 64 m. U. I. Stankevičiūtė 2004 m.

Tr a k a i

184. [**Tunelis iš Trakų pilies į Aušros Vartus**]

Mano mama [pasakojo]. Tėvas ar senelis jai sakydavo, kad ėjo iš Trakų pilies iki Aušros Vartų tunelis. Vaikas būdamas, [dar pats juo ėjo]. Ar tėvas, ar senelis, nežinau. Ėjo kažkokia procesija, [ir] jis – vaikas, dvylikos ar dešimties metų – [kartu ėjo].

P. Vilnius – Liucija Jodkaitė-Steponavičienė, 61 m., kilusi iš Karageliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

V a l a i

185. [**Akmenys, vadinami Prakeiktomis Vestuvėmis**. Tėvai buvo prakeikę, nes dukra tekėjo į žvejų kaimą už upės. Visi vestuvininkai nuskendo.]

To buvo gdzie, to buvo až w Wajcieniszkach, gdzie to było. Że, mówi, bački była wesela tam... że byli kiedyś takie czary, że bački byli zaklęwszy wesela, że potopili

sie wszystkie, do wody cała wesela. Mówi, że przeklinali, że tam i mięsa była czarna, i wszystko czarne było, ludzi umierali*.

Nu kiedyś byli te zaklęcia. Ja nie wiem, czy koło Wołów... tam Woły, zaraz i te Wajcieniszki.

– *A jak mówili, czy oni na kamieni przewrócili sie?*

– Ja tego nie wiem, ale tylko że mówili, że była ta wesela, to tam, czy ojciec z matką, czy tam kto jeden, mówi, tak: „Żeby wy tam...” Czy tam córka wychodziła za ta Wilia, rybackie bardzo nie chcieli, czy co. Nu i mówi, tak powiedzieli: „Żeby wy zaginęli na tej Wilii”. Nu i jak jechali, zaginęli wszystkie, cała wesela.

P. Čekoniškių k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. – Irena Višnievskė-Sinkievič, 71 m., kilusi iš Kopyčninkų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r., vėliau gyveno Prapuolų k., Zujūnų seniūn., Vilniaus r. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

* Įsiterpia kaimynė.

Žr. 77 nr. komentarą.

V a n g a

186. [Šaltinis]

Viena moteris pasakojo, mes sodinom mišką, kažkaip išsikalbėjom. Miške upelis toks teka. Iš kur jis išteka, ten sunku suprast. Sako, labai mes gerti iš miško nešdavom, iš ten vandenį [nešdavom], labai skanus. Ir, sako, mes mažytės būdamos, jau beveik panos, [tai] kad niekad nesent, su tuo vandeniū praustis atseit reikėdavo <...>.

Va, va čia, į Vievį važiuojant, kur namukas į mišką įvažiuojant, namukas po dešinę. Daug lūšnų ten tokių stovi, kur buvęs tvenkinys tas (nuleistas dabar). Ir vo, nuo to namo į Veprių pusę, ten keliukas toks yra, ir matyt tas upelis.

P. Panerių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Henrikas Klimas, 58 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m. U. pst. Pateikėjui pasakojo Šimanskienė iš Paaliosės k.

Trykšta miške prie kaimelio. Tikslėsnį duomenų apie šaltinį nėra.

V a r l i š k ė s

187. [Šaltinis. Vanduo teka nuo kalno į saulę, į rytus. Eidavo plautis jo vandeniū akių.]

– *Gdzie eta krynica wpadala?*

– Ona, tam troszka taka prostranstwa, jak łąka i tam do Wielkich Wieprzów wpadala.

– *Na jaka strona szła woda?*

– Woda szła z góry, tu na słońca. Na wschód, bo tu wschodzi słońce.

– *I jak mówili ludzi o tej wodzie?*

– Że każda krynica ona jak leczebna.

– *Czy każda?*

– Nu nie każda, ale która tak wychodzi, rozumie, że wychodzi z góry i prostu idzi czysta, już tam napóki dójdzi du jeziora, to tam, wie już, to tam i taki, i siaki, a jak tu przy samej góry o taka dziurka, tak tu czysta woda. Czysta była, zimna. Z ziemi wychodziła. A niemało leszczyny zarosszy już.

– *Chodzili wy, myli oczy?*

– Tak.

– *A sąsiedzi?*

– Sąsiedzi no to komu daleko, kiedyści każdy miał swoje jakaś tam studzienka, i tam spolzowaliś. Ale i jeśli kto zachodził tam, to już tedy używał.

– *A specjalnie przychodzili?*

– Nie.

P. Vangos k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. – Elena Davidavičiūtė-Sinkievič, 64 m., kilusi iš Varliškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Šaltinis trykšta Didžiojo Veprio ežero pakrantėje. Tikslėnių duomenų apie jį nėra.

Verkšionys

188. [**Akmenys Vestuvės.** Važiavo vestuvės ir nuskendo. Kai būdavo žemas vanduo, toje vietoje žmonės eidavo per upę.]

Wasela jechała, Swadźba i Swadźba, utopili sie, i po jednym i potopili sie. Nu i wot tam jak tam było, może mniejsze kamieni, może oni wyrośli. Nu i wo, Swadziebne kamieni, i tam i kamieni.

– *A czemu wyrośli?*

– Nu wot, że rosą kamieni, mōwi, że rosą kamieni.

– *Tak mōwiq?*

– Tak, mōwi, że rośni. A może jak na jakie czary, może jak tu pogibła cała ta wasela, wszystko co, to może... Może tak Pan Bóg dał, może i rośli. Tam pod tymi i przez Wilia przechodzili, koło tych kamieniów, już jak poniziła sia wiele.

P. Verkšionių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Zenona Gotovt-Šumska, 66 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

Žr. 79 nr. komentarą.

189. [**Akmenys Vestuvės.** Kėlėsi vestuvės per upę ir apservė. Ar juos prakeikęs kas buvo, ar Ponas Dievas taip davė. Ir visos vestuvės Neryje.]

Przejeżdżała wasela – to słyszała.

– *Przejeżdżała przez rzeka?*

– Przez rzeka. Nu i oni, jak tam czar – wszystkie przewrócili sie, utopili sie. Czy tam oni byli zaklęta, może oni kto ich zaklęwszy był, czy może tak trzeba było, może tak Pan Bóg dał. No i ta cała wasela na Wilii.

P. Pugainių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav. – Irena Špak-Satkievič, 76 m., kilusi iš Kazimieriškių k., Vievio seniūn., Elektrėnų sav., nuo 1957 m. gyvena Pugainiuose. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

190. [**Akmenys Vestuvės.** Įlūžus ledui, nuskendo penki vestuvių vežimai, todėl penki ten esantys akmenys vadinami Vestuvėmis. Žmonės pasakojo, kad kadaise tokio praeikimo būta. Tėvas ar motina praeikė sūnų, nepritardami vestuvėms.]

Na Wilii nižej Karmazyn, na Wilii, jest pięć kamieniów takich dużych. To nazywa się Swadźba, bo kiedyś jechała wasela (po lodzie jeszcze), i załamali się oni tam, i utopili się. To wasela utopiła się, to jest, jak jechało pięć wozów, znaczy, pięć tych kamieniów, nazywa się Swadźba.

Ludzi tak opowiadali, kiedyś to było przeklęcie takie. Przeklinali, czy to ojciec, czy matka syna, raz nie chcieli tego wasela.

P. Buivydu k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Jadviga Dakševič-Jakonis, 79 m. U. I. Stankevičiūtė 2003 m.

191. [**Bobų akmuo.** Skalbdavo ant jo Verkšionių moterys, kultuvėmis daužydavo. Sakydavo: „Aš tik dieną skalbiu, naktį burtininkės skalbia.“]

Trzymała plotunowych tych, a co to było plotunowe jakie, to zawsze plotunowa. To plotunowym myła bielizna, jak to nie było żadnych praniów tam, nie mieli jeszcze balejek, byli drzewniane niecki, i biała pościeli myli. To namacza w popiele, gotuje popiel, do pieca suni – gotui, potem odstudza, kłada zimne te biała, polewa tym popiolem, saganek suni do pieca, wymywa ich, a w Wilii [koło Babskiego Kamienia] idzi płucać.

A mroz, plunki te wyrumbane, i potem takie pokrzywione ręcy takie byli. Jak zajdzi w ręcy, to ona stani i do tyle biji tak o*, do tyle biji, że aż z rąk par pójdzi, ot tak. No już potem z rąk par poszła, ona wszyska pomyi ta bielizna, i ot tak mówiła:

– Ja tyko we dniu myję, to tyko czarownicy – mówi – w nocy myją. Ja to choć we dniu <...>.

P. Verkšionių k., Dūkštų seniūn., Vilniaus r. – Zenona Gotovt-Šumska, 66 m. U. I. Stankevičiūtė 2005 m.

* Pateikėja rodo, kaip rankomis moterys mosuoja ir į šonus daužo.

Akmuo guli dešiniąjame Neries krante, kiek aukščiau Verkšionių Vestuvių akmenų ir Elka vadinamos vietos. Didelis, pailgas, išsišovęs į vandenį.

Z a b a r i j a

192. [**Zabarijos šaltiniai**]

[Kazokiškių] kelias į kalną, nuo to kalno i tas šaltinis. Buvo Ratkevičiaus [namai šalia] <...>. Į kalną važuoja, o po dešine puse stovi toks nedabaigtas namas, už to namo ravas.

– *Ką apie tą šaltinį sakė?*

– O tai, kad ten gydomas vanduo. Nešdavo ten tos davatkės, kur būdavo, kunigui visada. Ir mes gert [imdavom] visi.

– *Kodėl davatkos nešdavo kunigui tą vandenį?*

– Kad, reiškia, šventint <...>.

– *Ką gydyti galima tuo vandeniu?*

– Nežinau. Bet akis – tai žinau. Akis, sako, gydo <...>.

Ten buvo toks žiedas pastatytas, ir dabar turbūt jis [yra]. Vadinom tą slėnį Smolnica, prie to upeliuko irgi šaltinis yra. <...> Kadaise žmonės ir atsigerdavo, i su savim pripildavo.

– *Kito kelio tada nebuvo?*

– Ne, nebuvo kelio, bet ten takas buvo. Iš Zabarijos ėjo ravu. [Tas ravas baigdavosi] prie [Kazokiškių] bažnyčios.

– *Tai ir tas šaltinis rave?*

– Taip, tam rave.

– *Kai eidavot, vis pasisemdavot?*

– Tai tas šaltinis [irgi] kažkaip gydomasis. Žmonės neturėjo i šulinių Zabarijoje. Ir an tą... neštelių po du kibirus nešdavo, eidavo.

P. Vievis, Elektrėnų sav. – Petras Sielskas, 90 m., kilęs iš Vosyliškio k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav., ir Elena Bernotavičiūtė-Sielskienė, 87 m., kilusi iš Zabarijos k., Kazokiškių seniūn., Elektrėnų sav. U. I. Stankevičiūtė 2006 m.

Tikslesnių duomenų apie minimumus šaltinius nėra. Atrodo, vienas šaltinis priklauso Zabarijai (taip pat žr. LTR 6489/3/), o kitas – Klykūnams (V. Vaitkevičiaus duomenys).

Parengė *Beata Piasecka, Ida Stankevičiūtė, Vykintas Vaitkevičius*

THE LOCAL LEGENDS OF THE VILNIUS REGION

BEATA PIASECKA, IDA STANKEVIČIŪTĖ, VYKINTAS VAITKEVIČIUS

Summary

Here, the folk narratives collected in 2002–2006 on the initiative of the Neris regional park are published further (the first publication see in *Tautosakos darbai / Folklore Studies*, vol. 22 (29), Vilnius, 2005, p. 219–261). These publications are directly interconnected, therefore numbering of the folklore texts is continued further and the same principle of grouping the texts according to the geographic localities and objects is retained. All this folklore was lovingly collected and arranged by Ida Stankevičiūtė, who sadly passed away the previous summer, before we finished editing this portion of local legends for publication.

In total, 102 folk narratives are published here, grouped according to the geographic localities and arranged alphabetically: of them, 77 are in Polish and 25 in Lithuanian. They relate of 30 places scattered across the region between Vilnius and Kernavė (see map) and of certain objects situated there, e.g. mounds, woods, stones, streams, etc.

All these narratives, the local and mythological legends widen our knowledge of the folk narrative genres of the Vilnius region and their specifics, but most importantly, they allow us to at least partly fill in those gaps in folklore recording, which had resulted in the course of the 20th century because of the peculiarities of the political and cultural history of this region.